

המזכיר

עתון שבועי

לכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים

..... יוצא לאור בכל ערב שבת.

מחיר החתימה:

באוסטריה-אונגריה:

רשנה	6 כתרין
לחצי שנה	3
לרבע	1.50

באשכנז:

לשנה	7 כתרין
ביתר הארצות:	
לשנה	8 כתרין

האדרסה לבית המערכת ולארמיניסטריצה:

„Hamicpe“

ul. Św. Sebastjana 32, Kraków.

מחיר מודעות או הזכרות לנפטרים

לפי גרל השטח.

ברכת מו"ט חצי הכתר.

גליון בודד 12 הלר.

מכתבים בלתי חפשים לא יתקבלו.

כ"י, שלא נרפס, לא יושב לבעליו.

המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא

רק שם מקומו החדש, כ"א גם שם

מקומו הקודם. - אין משנים את

האדרסה מאיש לאיש.

Kraków, 30. Grudnia 1904.

גליון לה.

הראשון, כ"ב טבת תרס"ה

אל קוראינו הנכבדים.

בראשית שנת האורחים הבאה יכנס „המצפה“ לשנה השניה של קיומו, ויופיע גם להבא במועדו הקבוע ולא יאחר.

התפשטות „המצפה“ בזמן קצר בין כל פנות עמנו בלי הבדל מפלגה ומכתבי התהלה והתורה הרבים, שזכינו לקבל מתוך קהל קוראינו ימאת חכמי ישראל וסופריו בעד עבודתנו הנאמנה, הנם ערוכה חזקה לקיום „המצפה“ גם להבא ולשכלולו. קוראינו ראו, כי התאמצנו בכל עת, להביא בעבודתנו רק תועלת לקהל בני עמנו. הן בחלק הפובליציסטי, הן בחלק האינפורמציוני והן בחלק הספרותי, ושום משפט קדום ודעת מוסכמה לא מנעונו מזה. גם מהיום והלאה נעמוד על המצפה, להועיל לקוראינו ולשעשעם בדבריהם, שיש להם הפנן בהם.

מלבד סופרינו הנכבדים, שהיאילו, לעזור אותנו עד כה, נרגו עתה גם סופרים אחרים, אנשי שם, ידם לנו, לעורנו להרים את ערך „המצפה“ ולהטיבו. לא נתהלל במתת שוא ובהכנסות יתרות, בדרך התגרנים בשוק; כי אם נאמר לקוראינו: כזה ראו ותמכו בידנו גם מהיום והלאה והוסיפו להתאמן איש איש במקומו, להרבות חותמינו, כי הלא לפי דבריכם, שהואלתם להביע לנו, נעשה „המצפה“ צרך וכלי-הפנן לכל בני עמנו היודעים עברית. בעמלכם לטובת „המצפה“ תעמלו לטובת הצבור.

מאלה מקוראינו הנכבדים, שיגמר עתה זמן חתימתם, נבקש, למחר לשלם בעד הזמן הבא, למען לא יהיה מעצור במשלוח הגליונות ולמען נרע, כמה גליונות עלינו להביא.

המוציאים לאור.

זמרה.

(פזם)

בעין יותר רעה יביטו על היהדות הילדים, שאינם הולכים אל החרד, כי אם מורה פרטי יבקשם בביתם, להורותם מעט חומש, לצאת ידי המנהג או הילדים היהודים ככפרים, הלומדים בביתם אצל המורים מן הטפוס הידוע. לסוד כזה אינו שווה כלום, אם יבקרו הילדים בית-ספר כללי, את ההכרל העצום, שראה הילד בין הלמוד הזה ובין הלמוד ההוא, לא ישבח לעולם. היהדות תשאיר אצל ילדים כאלה דבר טפל, כמותרות, שאפשר למנען, סרח העודף, המכשיל בדרך ואינו מתאים עם יתר עניני החיים ושיש להגות אותו מן המסלה.

אין ילד כזה מרגיש כל טעם ביהדות, ולא מרוע לב הוא סר מאחריה ומכזה אותה. ולהכניס טעם ביהדות בקרב הילדים אפשר רק בזמרה, כאשר נלמדם לומר שירים עבריים יפים, להמם את לבם ולעורר רוחם, לעשות עליהם רושם טוב מן היהדות.

בהדרים נחוקנים ובכתי הספר, שכוננו הציונים, כבר הנהיגו לומר שירים לאומיים, הן אלה כדבק טוב, לדבק את לבות הילדים אל היהדות. לבונן כפעם אחת בתי-ספר כאלה בכל מקום ולבטל את ההדרים ואת המורים הפרטים, אי אפשר לבן, עלינו לדרוש מאת המלמדים, להנהיג את הזמרה בחדר בתוך עקר בלמודם. מלמדים נבונים ומומהים, במקום שאין האבות קנאים יתרים בלי טעם, יכולים להנהיג שירים לאומיים, הזמרים בכל יום ויום אחרי הלמוד או קודם הלמוד. ומלמדים מן הטפוס הנשן ויכלו להנהיג גם לומר „זמירות“ כננונים הרגילים או גם תפלות ידועות מן המהווה, אם אך יבינו הילדים כהלה. גם זמרה דתית כזאת תתן הן ללמוד בעיני הילדים ותחבבהו עליהם. כמובן אין מלמד קפדן ומר נפש מסוגל לזה; אבל היא אינו מסוגל גם בלא זה לאומנות הזאת. אל נא יהי הרבר קל בעינינו.

בעמדי בענין הזמרה אעיר עוד על דבר, שחסרונו מרגש אצלנו בחיינו.

לכל העמים, כנאורים כנכערים מדעת, יש חברות לזמרה. זהו מוסר מועיל המטיב ומעדין את החיים. הזמרה במקהלה תחבר את הלבבות, תחמם את הדות, תוסיף לכל החיים ליות הן, תכן חדש ואינטרסה חדשה. הרנה ההרמונית של אנשים אחים בדעה, המרגנים יחד בקביעות שירים לאומיים, תחוק את ידיעת עצמם הלאומית והחברתית, תכניס בלבבותם אהבה ואמונה אל עמם ואל גבוריו ואל חכמיו וגדוליו, תתן גון חדש, ברק נאדר לכל התולדה הלאומית, אשר אינו נכר בקריאת היסטוריא פשוטה.

בחורינו, חברי האגודות הציוניות או אפילו מהנגדי הציונים, ביחוד בערים הקטנות, סובלים הרבה מחסר ענין ועבודה לענות בו. ע"פ רוב המה מתמכרים לשחוק הקלפים ומשחיתים את יקרה ונפשיות יקרות כהבל וריק עד שהם באים לידי זוללות וסכיאיה ולכל מדה רעה, תולדות הכטלה והשעמום. הנה שדה עבודה! מה נקל ליסד בכל עיר ועיר חברת זמרה, שהכריה יקבלו על עצמם, להתאסף בכל שבוע לעתים קבועות ואלה שיש להם כשרון לזמרה יעשו להם מקהלה לומר שירים לאומיים. תועלת מקהלה לאומית בחברת ציונים אין לשער, כי מלבד מה שתתן להכרה חיים חדשים ולהכריה בח לעבד ולסבול ולחיות כאחות וברעות, לכל יפרדו על נקלה איש מאחיו, הנה מקהלה לאומית היא גם כה מושך, למשוך

אל ההכרה את בני הנעורים וגם גדולים אוהבי זמרה, הרחוקים עדיין מהסתדרותנו. וזמרה אהבו בני עמנו מעולם, אולי יותר מעמים אחרים. עלינו רק לזכור באיזה כה עצום משכו החסידים אליהם לפנים את העם היהודי. הרבה דברים טובים יפים בעתם הרשו ביהדות ואחד מהם, ולא האהרון, הוא הזמרה, שהתפשטה כל כך בקרבם והפעולה היתה עצומה. הן אמת היא שבני החסידים לא על נקלה יעזבו את דרכי אבותיהם, בעוד שבני בעלי בתים פשוטים מסתגרותם ושלילתם סהרה את היהדות החרדית אחרי גום. סוד הרבר הוא הזמרה וחיי האחות והרעות, שיתענגו עליהם החסידים ואין שם שעמום ותשוקה לחוג חיים אחרים. אצל מתנגדי החסידים החיים יבשים ועגן עצבון שובן עליהם. ריקות ושמומן הקה תכנס, שהם סם המות לנפש בריאה, מכאן עד גבול יאוש ושנאת החיים רק פסיעה אחת. נשוה נא לנגד עינינו יום-טוב של חסידים לעומת יום-טוב של יהודים הנזונים בחוג בעה ב בלתי חסידים... על בן כמעט כה בני בעה"ב, שאינם חסידים, יתאמצו למצוא להם סררי חיים אחרים שונים מאלה הכחים והנונים, שראו בבית אביהם. הם יקראו לזאת „בקשת תכלית“. ובאמת לא תכלית המה מבקשים, כי אם תכן ואינטרסה בחייהם. וע"פ רוב הסה מוצאים את התכן ואת האינטרסה מחוץ למחנה ואז הם מתנכרים לעמם ומתכהשים לבית אבותיהם. בני החסידים אינם כן. המה אינם מבקשים אינטרסה להייהם, כי זאת יש להם כחברת חברים ובסקומות רבותיהם. על כן יתפארו עלינו, כי מעונו ומהסה המה ליהדות ורק בהם שאריות ותקוה לעם ישראל ובעופים הם על הציונים הסתחרים בהם ועושים כמתכונתם לחזק היהדות באופן אחר, כאלו נתנה היהדות למונופול להם. היה היו לחסידים מנהיגים גדולים בשנים הראשונות. עתה אין להם ועודם קשורים יחד באהבה ואחות. הכריה המתכרם הוא הזמרה וחיי החברה הנעימים, שהם מוצאים בה. יהיו המה לנו למופת, ננהיג נא גם אנו בתוכנו חיי חברה ורעות כמותם בזמרה ושירים, אז נהיה גם אנחנו מחוברים יחדו וחיי החברה תהיה לצרך אצלנו ולא לחובה בלתי נעימה. הלא עתה כל חברה, הנוסדה בערינו לשם חובה לאומית, תכטל מיד, מאפס מעשה ומאין שום אינטרסה בקיומה, ואף אם תתקיים איזו חברה, תתקיים רק בשביל שהוק הקלפים ושיהות בטלות והציונות תהיה לשטצה בקמינו. אם אפשר להנהיג בחברה שעורים לתורה ולדברי הימים, כודאי טוב ויפה והמקהלה לזמרה תהיה קבועה בכל תקף ועונו. ואם אין שעורים ללמוד ולקריאה, אז יתאמצו נא החברים לבונן בכל אופן מקהלה לזמרה; אהבת בני הנעורים ליהדות תוסיף כזה אמין ותעשה שרש חזק כל יעקר.

ישנם כבר שירים לאומיים עם נגונים מיוחדים למדי והדורשים אהריתם ימצאום. אך מין שירים אחד חסר לנו והמקלות תרגשנה את חסרונם. שירי עלילה, שיפורתם בהיסטוריא או בהגדות, חסרים לנו, אף שדברי ימינו עשירים למדי במאורעות מרובים את הרמיון ואת הרגש. זמן ההשמנאים למשל, המלהמות ברומאים, זמן מסעי הצלב וגם איזו פרקים מהתנ"ך ומהעת ההרדשה, הגדות המתהלכות בעם הלא רבים לנו כאלה, ושירי שירים קדמונים, את כל אלה יוכלו משוררים מומחים לעבד ולעשות מהם שירי-עלילה. אבל אין להמתין עד העת ההיא. שירים לשיר במקלה כבר ישנם רב.

ענינים מדיניים.

המצב באוסטריא ובאונגריא. בעת הקשה הזאת נראה ראש המניסטריום קרבר לשאת את מרח הממלכה והעמים, שהם כבר את גופו ויחלה, ויחלם להתפטר. הקיסר לא החליט עוד דבר. קשה השעה הזאת לאוסטריא בשנת 1848. מי יודע איזו מקרים גדולים רבי ערך בהיסטוריא מוכנים לעתיד קרוב. ובאונגריא נאסף הפרלמנט ביום 28 לח"ו ולא עשה מאומה. הישיבה כלתה בוכוחים ריקים והממשלה עם היושב בראש יראו להשתמש בתקנות הבית החדשות. ישיבה אחרת היתה ביום ג' לחדש דכא ואז יושל נורל אונגריא.

תנועת השחרור ברוסיא. ממחלך התנועה נכר באופן שאין בו ספק כלל, כי בראש הממלכה הגדולה עומד אדם פוסח על שתי הסעיפים כלי הכרע. בהמותו און לכאן ינהל את ממלכתו ע"פ המימינים ובכל העולם ישמע קול כי כבר החלט" כך ואין לשנות. ממחרת יטה און לכאן וינהל את הממשלה ע"פ המשמאלים ובעופם תתפשט שמועה: כבר נגזר לעשות כן ואין לשנות. ושתי הנטיות תודענה בעולם כלשון הכרעה מהלמת. באופן הראשון יבואו מעמים ונמוקים עם ההחלטה: הלא בן כתוב בפירוש בספרי החקים וכתב אשר נכתב בשם המלך ונתתם כטבעת המלך אין להשיב" ובאופן השני גם כן מעמים ונמוקים: הלא בן הדעת נותנת והקיסר הגא הוא אב הרחמים ואיך יעלה על הדעת שלא יטה אזניו לקול תהנוני עבריו? כן יתחלף המצב ברוסיא מחדש לחדש ועדיין לא נאמרה המלה האחרונה. והתהפכות

האלה מרכות עוד יותר להרניז את יושבי הארץ ולהגדיל את הכעס על אוחזי הרסן, המתעים את העם בתהפוכותיהם כינתים רפה מעט מורא המלכות. מיתרי הלשונות נתקו, אספות תקהלנה בכל יום בלי רשות, וכל מה שהיו מדברים כימי פלעהווע בהדרי חררים, כמערות ובצריחים, כסכנות נפשות, מדברים עתה בראש כל הוצות כפני סקירי הממשלה וכותבים בכל העתונים. ויש אשר נתפלא, כי סגנון עתון רוסי חפשי היום אולי סגנון עתון כממלכות המערב. את הכל מביאים היום ברוסיא תחת ישכט הכקרת אין נקן, את בית המלכות את הצבא, את השופטים ואת הפוליציא. ומעשה היה כשכוע שעבר, הנסיך הגדול סרגייס דוד הקיסר הממונה על כל עניני הים, בא אל התיאטר כמטרבורג ואצלו ישבה פילגשו עמוסה באכנים טובות באלילה קדמונה. והנה קול מתוך ההמון: השיכי את החסכו כל העשר הזה ננוב הוא אתה מכסף הנוער לספינות המלחמה הנסיך הגדול ופילגשו יצאו מן ההיכל כבשת פנים. — לעת עתה הנצחון בצד החשכים. המה הורו את הצר, כי המלוכה ירושת נחלה לו מאלקים ואין לו רשות לשנות צורתה, כמו שקבכה מאכיו עליו למסרה אל בנו בלי נדעון. בסוף השבוע שעבר עשה הצר משתה לכל גדולי שריו ואחר המשתה הודיעם, כי גזרה היא מלפניו, שימסרו את מלכותו האבסולוטית אל בנו בצורה שקבלה מאכיו. על ידי המלחמה נגלו איזו חסרונות בהנהגה ואת אלה ישתדל בכל יכלתו לתקן. וכבר זאת לא נמנעו המניסטריום, להודיעו באותו מעמד את המצב במדינה וליעצהו לתת איזו הנחות לעם, להישקיט רוחם. הדבר לא הכרע. עתה חננו בכל ערי רוסיא את זכר התקוממות העם כשעת מות אלכסנדר הראשון. אין ספק, כי העם לא ישקוט עתה ולא יחת מפני הנזרה שיצאה, אחרי הוא, כי השמה עלולה להשתנות מחדש לחדש. קרוב הדבר, שתתפרץ עתה מרידה כללית. גם הפולנים השתמשו בעת הרצון ויציעו לפני הממשלה, להנהיג את השפה הפולנית בכתי הספר התיכונים והעליונים ובכתי המשפט בארץ פולן. למנות פולנים לכל משרות הממשלה ולתת הנהגה אוטונומית לעריהם ולכפריהם.

וקיסר רוסיה ענה סוף סוף בעצמו על קול העם, שנשמע בכל רחבי מלכותו ועל הקריאות לחרות. מאניססט גדול הוציא אל כל עמיו, בו הודיעם, כי את הפץ משכילי העמים, לכונן קונסטיטוציא, לא ימלא בשום אופן, רוסיא תשאר כמו שהיתה: ממלכה אוטוקרטית, הקיסר ימשול לכדו על ממלכתו ואיש לא יאמר אליו מה תעשה. אך תקונים יעשה במלכותו וביחוד יטיב לאכרים וידאג בעדם. לערים ולכפרים יתן רשות להנהיג בעצמם את עניני העדה וצרכיה ולא יהיו

תלויים לנמרי כדעת סקיד הקיסר והנציב. בשביל הפועלים תדאג הממשלה, להכטיח מזונם בעת מחלתם. את המצב היוצא מן הכלל הנגזר לפעמים כנלל התקוממות שונאי הממשלה, יצמצם כגבול המכרה לחזוק השלטון. באופן שנקיים לא יסבלו הרכה לבעלי הרותות והכתות השונות, שאינם אוהזים כדת היונית. כמו המחמרים, הקתולים, הפרוטסטנטים, היהודים והכתות הקטנות. יקל את גורלם כסכלנות ויכטל כפי האפשר את החקים המעיקים להם. גם נורל אנשי חוץ לארץ (היהודים מהו"ל?) ויושבי מדינות מיוחדות (הפינים, הפולנים והארמנים) יוטב מעתה. החקים הקשים השולטים בעניני הרפוס יכטלו. וחקים כרוזים יחוקו על הדברים הנדפסים. למען יוכל הרפוס למלא תפקידו בזמן הנאור הזה. כל התקונים האלה ימסרו אל ועד המניסטריום, להתכונן בהם ולהועיץ על אדותיהם ולמחר להודיע את הקיסר תוצאות הבדיקה ובמקדם היותר אששרי יצאו התקונים אל הפעל. כפי הנראה כוטח הקיסר הרוסי מאד באכרים החשוכים הריקים מכל חכמה וידיעת העולם ואשר כל הרם והנשא והקרוש בעולטם הוא הצאר ומלכותו, כפי אשר יורם הכהנים מתעדיהם. על כן הוא פונה אליהם. שהם רוב יושבי הארץ, להראות את דורשי החרות, כי כללאלה מוכנים לעזרו נגדם. עד כמה יצדק כחשבונו זה יורנו העתיד הקרוב. לע"ע ענה העם על המאניססט הזה, בהחלטות, בדמונסטרציות, ביריות על הפוליציא ובכרוזים נגד המלחמה וכדנחת כומכות תחת הנשרים ועל מסלות הכרזל כמקומות שמסעי הצבא עובדים, למחות כאופן הזה נגד המלחמה ונגד המאניססט. גם הזמסטכות והאוניברזיטאות לא יחדלו לתבוע קונסטיטוציא גם אחרי המאניססט. הם ידרשו כנלוו, לא פחות וכל יותר רק שיכטל הקיסר תיכף את גזרתו החדשה ויעש את רצון העם. יש אומרים כי מניסטריום חדש עתיד לקום כקרוב והיושב בראש כועד המניסטרים וויטע יעמוד בראשו והמניסטרים החדש יכונן כדמות המניסטרות כמערכ.

שאלת מאראקא. כשעשו אנגליא וצרפת אמנה ביניהן להני חדשים אחרים על אדות ארצות אפריקא הצפונית, אנגליא נמלה את מצרים לצמיתות וצרפת נמלה את מאראקא, עשו את החשבון בלי בעל הבית. מצרים עומדת ברשות אנגלי זה יותר מעשרים שנה ואין הדבר חסר אלא הסכמת צרפת, שהיתה מערערת עד כה על החמס; אבל מאראקא עומדת ברשות עצמה ולא היה לכאורה ביד אנגליא על מה להתנות ומה לתת לצרפת במחיר הסכמתה. אך כאמת היתה לאנגליא עד כה הישפעה כסתר על ממשלת מאראקא. השלטון המושל עתה כמאראקא, נוטה לתקונים ואיננו סוגר לבו לרוח הזמן.

מלכות נערים.

זה שני אלפי שנה, שאין מלכות ליהודים, אין להם מלך ולא יצטערו כלל על זה. אבל רק היהודים הגדולים לא ישימו זאת אל לבם, כי להם ענינים חשובים מענין מלכות ומלך; להם ענין פרנסה. אבל אנחנו, הנערים בחדר, לא יכולנו להיות בלי מלכות ומלך. הנע בעצמך, שנים עשר נערים בחדר אנחנו וכי יעלה על דעתך, שאיש כל הישר בעיניו יעשה? כן לא יעשה, עלינו לכונן מלכות ולמשוח עלינו מלך. הן לא לריק אנחנו לומדים תנ"ך, יודעים אנחנו למדי כיצד מכוונים מלוכה וכיצד מושחים מלך. שמואל א', שמואל ב', מלכים א' ומלכים ב' מלאים עניני מלכים, שרי צבא, מלחמות בפרשתים וצרות אחרות. הגדולים, אבותינו, כשבתם בחניותיהם או כרכלם מרכלתם בשוק, אמנם לא ידעו או כבר שכחו, ואולם אנחנו, נערי החדר, מאין לנו עסקים אחרים, ידענו בלי שום פקפוק לכונן מלוכה במתכנת המלוכה הקדמונה, כמובן בתקונים קטנים. נקל היה זה לנו מאשר לאבותינו לכונן את עסקיהם. רק לעתים רחוקות מאד היה החדר חסר מלך. ימלך כחרנו את החוק והאמיץ בכל נערי החדר, או יותר טוב, לא אנחנו כחרנו בו, כי אם בהיותו החוק והאמיץ בכלנו היה בוחר בעצמו...

פיריון.

שני לוחות הברית.
עם לוח השנה ועם לוח לבבי
ברית מלח מעולם ברתי:
אחד תלוי עלי קיר בגני
ושני בין קירות לבי שתי.
הלוח על הקיר אשר במעון
קמנות ימינו יום יום יודיע,
בדרך המספרים על השעון
את הרגעים, השעות, יביע.
ולוח לבבי, לוח הברית, ספר צו,
בין שני הוא עצי קיר בית חמר,
לוח זכרון, עקיו חרות תו,
יסוה צעת יביע לי אמר,
שם עלי קיר לוח השנה תלוי,
בחרט אנוש כתוב שם — קרא הקתב!

פתשן הקתב לכל נלוי:
אין מעצד לזמן, הולך ולא שב,
פה בסתר לבבי מגלת סתרים,
לוח השנים, כולל כל שנותי,
לוח הברית תלוי בין הבתרים...
בין בתרי לבבי הן אותותי.
על לוח הלב כתוב בידי אל,
מכתב אלמים חרות על הלוח:
נצור זמן, בן אדם! כי יעבר בצל,
שמור, פן בלא עת זמך יפוח:
שני לוחות אלה לנגדי תמיד:
לוח שנותי עם לוח שנה תמימה:
לוח השנה על הקיר צמיד
ולוח שנותי בקרב לבי פנימה.
מה יקרו אלה לוחות הברית!
בינה לעתים תמיד ישיחו,
מוקדם אקח ערבית ושחרית,
בתרי ביתי ולבי יוכיחו.
לונדון, טבת התרס"ה. צבי הירש געלכערג.

על המצפה

זכחי מתים.

ארם השמה לאיד ועושה סעודה בצרתו של חברו, מה הוא, רחמן או אכזרי? ואם תמצא לומר אכזרי, מדוע עושים כן אלה המתירים בשם, רחמנים בני רחמנים? אי לי הכותב, שנפל כגורלי, לקטרנג על ישראל קדושים. אבל אחרי שאמנתי להיות צופה העומר על „המצפה“ ולהגיד את אשר אראה ולהזהיר את כל עושי עולה ולהציגם על עמוד הקלון, למען ישמרו אחרים מרעתם, עלי למלאות את חובתי זאת בדיוק, והנה ראיתי שערוריה ולא אוכל לשתוק. החסד שעושים עם המתים נקרא חסד של אמת, מדוע? יען אין העושה מקוה להשלום גמול. והחסד הזה נהפך בקצת הערים הקטנות לרשעה. אין עבודה שרורשים כעדה שם תשלומים רבים כעבודה קבורה מתים, והתשלומים לא ישמשו ללחם כיתם של העובדים, כי אם לעשות סעודות ולא לפעלים המקבירים, כי אם לחמסנים פשוטים, זוללים וסובאים, השמחים לאיר, העושים יום טוב כמות המת, כעובדי האלילים בהודו, האוכלים זכחי מתים, השמחים אלי גיל כמספד הכריהם, הלועגים לאכלים ומתעללים בהם, להוסיף יגון על יגונם וזרות מלח על פציעהם, לעמד על דם רעם ולחמים ממונו כחזק יד כשעה שמתו מומל לפניו ואין לו הפי דעתו כשעת מכוחו כרירה אחרת. הליות המת היא אמנם מהמצות שאוכלים פירותיהן כעולם הזה, והגולגלים ההם יוציאים רוקא גם את הקרן כעולם הזה, קרן שהם כעצמם יערבו אותה. „חבורות קדושות“ הם קוראים לזאת, ואינן אלא חבורות פצע בגוף עם ישראל, לא קוברי מתים אהם, אלא קוברי חיים, קוברי ממוני ישראל — ככתי המרוח. השערוריה הזאת התפשטה זה כמה ככל ארצות פולן וגליציה. אך כערים הגדולות כמלו את הרשעה הזאת, כאשר נעשו סדרים ותקנות טובות כקהלות וראשי הקהל נמלו את המשרה והכה מיד „החבורות הקדושות“, וכאשר מהרו את החבורות מן הנכלות ומן החמסנות, נשארו קדושות באמת. ואולם בקצת הערים הקטנות עדיין הנגע הזה פורח ראש ולענת. וכי ימות „מת שמן“, כמו שיקראו הרשעים למת עשיר, לא יתנו רשעי העיר לקברו ער שיתנו הירורשים או הכעל או אפילו אכ אימלל חלק מהונם להם — פשוט להם. למראית עין יאמרו, כי הקהלה צריכה לבסוף, אבל כמעט יבא הכסף לידם ילך למיוון, כי רשעי הקהלה יוציאוהו מיר ראשי הקהל כחזקה

לתכלית עשות איזו תקונים במלכותו נתן לחכמים אנגלים מהלכים בחצר מלכותו ויש און קשבת לעצותיהם. גם פילגש אנגלית הוא סחויק לו בהרמונו וקולה נשמע בהיכל אדוניה ההישפעה הרבה. שהשפיעו האנגלים על השלמן, הביאו על מאראקא את השואה הרבה, שקם ישר אחד מודע רמזוכה יעורר את העם למרוד בשלמן הסר מדרכי אבותיו. המלחמה בין האזרחים קשה ועוד לא בא קצה. ובתוך המחומה בבית המילו אנגליא וצרפת גורל ביניהן על נחלת הממלכה האמללה הזאת. מאראקא נפלה לצרפת לנחלה ורוב השרים האנגלים יצאו מעיר ממלכת מאראקא. רק אחד סק-ליאן, נשאר עד כה. עתה קמה במאראקא אגטיציא חזקה נגד השפעת הזרים. יושבי הארץ פקחו זה עתה עיניהם ויראו את כל הרעה, שהביאו עליהם הזרים בהתערבם בעניני הממשלה והם נוסים עתה את השלמן, לנרש כל זר מעיר ממלכתו ולבער אחרי כל מנהג נכרים, כמו מאור הנאז, הנסיעה באוטמאאביל וכאפנים. ההישתמשות במלפוי וכדומה. השלמן נוכח, כי מלכותו בסכנה ועוד מעט ויהיה הוא עבד הצרפתים. כמושל טונים וכקיסר אנאם, ויגרש את כל הזרים מסם הבירה ובתוכם גם את מרליאן וצרפת נכונה לעשות דבר. להראות את ממשלתה במאראקא על פי הברית שכתרה עם אנגליא. בצרפת חכו זה ימים רבים על איזו תואנה, לשלוח על פיה אנשי צבא למאראקא, כי להכנס אל ארץ זה. אל ממלכה ישנה ולכבושה אין מן הנמוס בזמן הזה. לתואנה מחכות הממשלות במרם תכבשנה מדינות והתואנה נמצאה עתה: גרויש הנכיים מסם. אחינו היהודים בודאי יקבלו את חיל הצרפתים כרנה ובצהלה כי הרבה סבלו כארץ הרשעה הזאת. המלאה חמץ ודם נקי ישפך בה ואין דורש.

המלחמה. גם כשכוע הזה נהלו היפנים נצחון ככשם את הסוללות בצפון פורט-ארטור אחרי מלחמה קשה ואכזרית. השמועה, שחזרו הרוסים וילכדו את גבעת „203 מטר“, היתה כדויה. יום יום יבאו מסעות גדודי צבא אל מחנה יפן מן הצפון, מדאלניוממאנדשוריא. היפנים יתאמצו עתה ביתר שאת, למהר את כבישת המבצר החזק, שבו תלויה כל תוצאות המלחמה. ספינות היפנים אשר צרו על פורט-ארטור הלבו קצתן לדרוב, לארוב על הצי הרוסי הכא מאירופה. יש משערים, שלא ילך הצי דרך איי הודו אל ים חינא, כי אם יסוב כתחלה את דרום אוסטרליא ויבא אל ים חינא מן המזרח. כרוסיא מכינים צי שלישי מספינות חדשות, שיצאו מאירופא כקיץ. כשדה המלחמה במאנדשוריא אין כל חדש. באה שמועה, כי הגנראל היפני נוני מצביא חיל המצור נפגע בידיו וברגליו והוא שובכ בדאלני.

באימים ובפתוים וכלם יחלקו שלל. — הקוראים שאינם יודעים ממקרים כאלה הלא יתפלצו וידמו, כי מוציא אני לעז על ישראל קדושים. לכן אקרא בשם אחת הערים, שמכחר המתים פרץ בה כאופן נורא. יכול אני אמנם לקרוא בשם ערים רכות, אבל אחר שבגליון „המצפה“ הקודם בא זכר צדקת אנשים ידועים בראזוואדאון, שאשר גם אני כעיר הזאת. שם היה מעשה לפני שכועות אחדים, שנפטרה אשת אחר כעה"ב העשירים, איש חשוב, המוציא ככל עת כסף לצרכי צדקה ולצרכי הקהלה וגם בניו, אנשים הגונים ונכבדים, הם כעלי צדקה כפי בחם או אפילו יותר מכפי בחם. והנה לא נהנו רישי כרוינו בעיר לקבור את הנפטרה עד שיתן להם הבעל — שלשים אלף כתר; לא מעות סופר היא, כי אם אמור וכתוב 30,000 כתר, כבים נאה, האין זאת? אבל הלא עיר עשירה היא, כמו שהאר הכופר מר שפירא, שם אין מרכרים רק מעשרות אלפים. וככל זאת אל ירמו הקוראים, כי הורשים הם מיליונרים. הדבר בא לידי הגרנות, כמו בשוק הכוסים. אחרי עמל רב ואחרי כעם ותכדורים ומו"מ הורידו החמסנים את המחיר עד שנים עשר אלף כתר ותנאי התנה האכל, כי לא יתן את הכסף להם ולא לידי הפרנסים, כי אם לקופת חסכון. ליסד בו איזה מוסד למוצת הכלל על שם הנפטרה. לא על נקלה הסכימו בעלי החבורה הקדישא לתנאי הזה, כי אם על פי לחץ מאת שר המחוז הברחי להסכים. וכראות סוחרי המתים, כי הוציאו מרפם מכין שניהם, כפי את האכל, לתת להם עב"פ 360 כתר על משקה. גם פה אין מ"ם — רבדים כהויהם. ימים אחדים היו כל בתי המרוח כר' מראים זוללים וסוכאים, שעשו להם סעודה בשלמה כשעתו על שכר האבלים. הם ישבו על הארץ ויספרו והם ישבו ככתי מרוח ויסבאו וירננו וישחקו ויהתלו על מות המת השמן ויאכלו זכחי מתים. — האכזרים! אין כר' מי ילמדם דרך-ארץ. אכי כותב הטורים האלה, יהודי ת"ח, הם וישר ואיחו ככל מנהגי ישראל כזהירוה יתרה, היה כחיו ראש הח"ק בעירו ויתקן כה תקנה לדורות, לכל ידרשו גכאי הח"ק לעולם כסף מיד הירורשים כעד הקבורה, כרכ עמל עלתה כידו התקנה ותהי לחוק בעיר. לפני מות, ירא, פן ינקמו בו הני כרוינו ויצו את בני כיתו, שאם ידרשו מהם אף פרוטה אחת בעד קבורתו, ילינו את גופו שני ימים ושני לילות, כחוק הממשלה ואז אנופה תהיה הח"ק לקברו חנם וכסף כל יתנו, ולא מתוך קמצנות עשה כן, אכי ז"ל היה כעל הצדקה הראשון כעיר, כי אם להורות עצה לאבלים אחרים... ידעו

ואל יאמר בלבו, כי החרשנו עד כה יען חלשים אנחנו; לא אכתי לפתוח מלחמה ועתה, אחרי שמלככם הראה, כי קשה-עדרף הוא ואינו רוצה בשלום, נכון אני למלחמה וכ"ד כפתורים מס לא תהן ממלכתנו. כל מחלות מצרים אתן לו. לפנות ערב, כאשר שלחנו רבינו לחפשי, ללכת אל כיהמ"ד להתפלל מנחה, נקהלנו כלנו מאחורי החדר בגן. אחר סכות היה והגן היה ריק כלי כל ירק. שם חכה לנו מנחה שונאינו נכון למלחמה. כמעט יצאנו התנפל ערינו האויב ותהי המלחמה קשה. כאריות נלחמנו. מלכנו נאמקע פסח כן הקצב הראה גבורות כשדה קמל. אבל גם מלך שונאינו גבור היה והמלחמה הראשונה נגמרה כלי כל תוצאות. כאשר החשיך, שלח מלכנו, שהיה ירא-שמים, כאמצע המלחמה אל מלך שונאינו, לכקשו להפסיק את המלחמה היום, למען נלך להתפלל, בתחלה שלח מלך האויב להגיד, כי אין כל חשש, כי נוכל להתפלל כמערב שתי „שמונה עשרות“. אך מלכנו התעקש, כי אסור לעשות כן לכתחלה. אז נאות האויב ונלך עיפים ויגעים אל כיהמ"ד להתפלל מנחה. כאנו אל כיהמ"ד והנה ככר אחרנו את המנחה ונתפלל כמעריכי שתי שמו"ע... אברהם רייזען.

כלם היו אוהבי השלום וישמעו כקול המלך לכל אשר יצום, והמשרה לא דרשה עבודה מיוחדת. חיוון כלתי נפרץ היה שכתתי פרטכל, כאשר חרף נער אחד את עמיתו ונער שלישי כתור שומר הכיאים לפני. נכח חדרנו היה חדר אחר. כמובן היתה גם שם מלכות ומלך וזאת היתה צרתנו. המלכות ההיא היתה פראית כלי תרבות. הקיסר, אמנם נער-גמרא אבל פרא-ארם, הוא רצה להמיל עלינו מס, כי ממלכתנו, כלומר חדרנו, תשלם לו שנים עשר כפתורים בשבוע. מובן שםם כזה קשה היה עלינו ונמאן רשלם, וישלח את משנהו. להזהיר אותנו אחת ושתיים, כי נסלק את המס, כ"ד כפתורי-עצם, המגיע לו כעד שני שכועות. ויקהל המלך את שלשת מניסריו כגן, אשר מאחורי החדר, להועיץ אתם מה לעשות והצא החלטה מלפניו, כי שנים עשר כפתורים לשבוע הוא מס ככד מנשוא. באוצר מלכותנו מונחים אמנם כשלשים כפתורים, אבל כאוצר המלכות אין לנגוע. כשמוע מלך שונאינו את דבר הסרוכ של מלכנו חרה אפו וחמתו בערה בו וישלח את משנהו להגיד לנו, שאם לא נסלק את המס, כ"ד כפתורים, עד עת ערב יצא, לקראתנו עם כל חילו למלחמה ויהם את כל מחננו, כמו שעשה דוד לפלשתים, ויקצוף מאד מלכנו, נאמקע פסח כן הקצב, ורוח גבורה לכשה אותו ויען את המשנה השלוח מאת שונאינו לאמר: לך אמור למלך, כי מחננו חזק ממחנתו

ואנחנו לא סרבנו: פשימא שהמלך צריך להיות החזק והאמיץ ככל עמו; כהתפרץ מלחמה עם מלכות אחרת יוכל לנצח. אצלנו היה מנהג, שהמלך כעצמו הלך אל הקרב ולא כמי שהתפשט המנהג כיומינו, שהמלך יושב לו כהיכלו ומקבל ידיעות, כמה אנשים נפלו חללים... בימים ההם, כאשר למדנו אצל יוסף הקפדן, שמנו עלינו למלך את נאמקע פסח כן הקצב. אלו נדרשמו מלכיהם של נערי החרדים כדכרי ימי העולם היה נאמקע המלך כודאי נרשם ככנוי „נאמקע הצדיק“. כי אמנם נהג את ממלכתו כצדק וכישר עד כמה שהיה ביכלתו על פי החקים. לא לחץ אותנו, לא לקח שהד וישנא את המלשנות, שהיתה רגילה מאד בממלכתנו. כיחוד המה חסדו אלי, ראשית, כי שכנו הייתי ושנית קנתה אמי בשר במקולין של אכיו, כלומר אכי מלכי. כקש המלך לשית אותו „שני למלך“. אבל יען הייתי הקטן והחלש ככר החדר מחאו הנערים נגד החפץ הזה: היתכן? חמט כזה משנה למלך? וישימני בעבור זה למזכיר. המשרה אמנם איננה נכבדה, אבל קלה היא וכיחוד יאתה לי המשרה הזאת, כי האחד הייתי ככל החדר, שהיה לי עמ-עפרת והדבר ידוע, כי על המזכיר לכתוב פרטבלים ומי יוכל איפא להיות מזכיר זולתי זה, שיש לו עמ-עפרת? כשעת שלום חיו הנערים בשלוה וכמנוחה, כי

נא הקוראים, כי יש תחבולה להנצל מיד האכזרים, אוכרי זכחי מהים. בודאי יפה הוא, שכל יהודי אמיד יניח בצואתו סכום, לפי ערך הונו והון בניו לצדקה ואם לא הניח הנפטר בצואתו נכון שיחקרו הירישים ברצין מחלקיהם לצדקה, ראיוה מוסר של צבור. אבל הילולה לכוף ולהוציא ביר הזקה ומכ"ש לקחה כסף המען הוולגית ושכרות. אשרי המבקר את הנבלה הזאת מישראל!

תורה עם הרך ארץ.

בקראקא נוסדה הברה, שכל המשכילים העברים וכל בעלי הבתים החשובים ימנו בין הבריה לתכלית יסוד בתי-ספר עבריים בעיר, אשר בהם ילמדו בני היהודים תורה עם שאר הלמודים ע"פ סדר הלמוד של יתר בה"ס במדינה. תורה, שפת עבר ודברי ימינו יהיו עקר והתלמידים לא יתרגלו לבנות את היהדות ולחלל שבתות ומועדים ולבוש בעמם ובמילדתם. החברה הזאת ותקנותיה כבר אושרו מאת נציבות המדינה והועד לפי שעה. שעמל הרבה ביסוד החברה זה הרישים אחדים. יקחל בקרוב את כל אלה טההלתנו אשר השתוקקו זה כמה שנים לבית-ספר עברי כזה ואשר הרבה נאנחו ויבכו במסתרים, כראותם בני היהודים יגודלו על ברכי עם אחר וישכחו מוצאם ויתרחקו מעמם, ולפעמים נגלה בקרבם, לחרדת לב אבותיהם גם דוח ישנאה וכוז לעמם. אלה יראו הברה כזאת נוסדה. להסיר משול מדרך חנוך הבנים, ויתנחמו ושום איש מהם בודאי לא ימנע מתת ידו אל החברה, למען לא יבצר ממנה את אשר יזמה לעשות. הועד לפי שעה, אשר בראשי עומד אחד מחשובי הקהלה, איש חכם ונבון ורב פעלים הי עמנו אל מירטענבוים, שקל כל פרטי הדבר כמאזני דעת ויבחן כל פרט ופרט מכל צדדיו עד אשר הביאו לידי החלטה. אין לך ענין משה בחיי החברה מענין יסוד בתי-ספר ע"י חכרות פרטיות וכיחוד אצל היהודים, שאין להם לקוות לתמיכה לא מצד הממשלה ולא מצד המדינה וסדר הלמוד ימשה ארבעתים, כי חויץ מכל עניני הלמוד הנהוגים בה"ס הכלליים יתוספו פה עניני הלמוד המיוחדים ליהודים ואשר יהיו פה לעקר ולא למפל וכוה יש להזהר מאד, שלא להטיל על היקדים עול גדול מאשר יוכלו שאת. ובכל זאת אין להמלט מפני ההכרח. הקלקול בחנוך הבנים הולך וגדל. ההתירשות בחובת האב לבניו בתור בני אדם מצד זה והמעיקה בחובת האב לבניו בתור יהודים מצד זה אוכלות את ישראל בכל פה. והבינונים, הנאמנים לשתי החובות יחד, עומדים נבוכים ואין להם מקום לטיים את שתי חופותיהם לבניהם בתור בני אדם וכתור יהודים, מאין ב"ס בעיר גדולה כקראקא. שיאחו באמצע הדרכים, שיחברו תורה ודרך-ארץ יחד. אלו היתה קהלתנו מוסיפה לעמד מרחוק, לבלתי גרור את הפערה הזאת ומצאה עון, והיה חסאה נכתב בהסתוריה לדור דרוי, והדור הבא היה מתמיה וישואל את עצמו: מה זה היה לאכותינו, שלא נסו לתקן את הקלקול ויתנו את היהדות להתנון. להתפרד לשני קצוות רחוקות זו מזו כל כך ורחוקות מן הדרך הממוצע, שהוא לכדו הישר והטוב? החברה החדשה הג'ל הסירה חרפה מקהלתנו וכללה מעל ראש האכות. — מוכן מאליי שלהוציא את חסין החברה אל הפעל דרוש קודם כל כסף — הרבה כסף אם לא קרן קימת רבה ובטוחה, עכ"פ הכנסות קבועות, כי כאמור לא הממשלה וכוה המדינה תשא בעול בתי הספר, כי אם אנשי קהלתנו בעצמם. האבות, שיש לאל ידם לשכם ישכר למוד, ישלמו בחסין לב מאה כתר לשנה, שנקבעו ע"פ התכנות. אבל היה יהיה גם אבות שאין לאל ידם לשלם שכר למוד וחלילה לחברה למאוס בהם ולמנעם מצאת ידי חובתם לבניהם ולרכייהם לשלחם לבים כלליים. ככל אופן לא יספיק שכר הלמוד לכל ההוצאות. שידרוש ב"ס ערוך ככל מכשירי הלמוד ובמורים מומחים ומנוסים, שילמדו ע"פ מתודות טובות. להקל את הלמוד ולראות פרי, לכן חוכה על כל איש בקראקא, אשר מצבו ירשהו. להשתתף בסך חמשה כתרים לישנה לעזר בזה, להקים את המחשבה הטובה ולבנות בית נאמן לתורה ודחוישה. בכל מעשי הצדקה והחסד אין דבר גדול מזה, ומעולם לא קמץ אדם מישראל בהוצאות חנוך הבנים. — אבל ביסוד ב"ס נמוך לנערים עוד לא יתם הרעיון, שנוסדה החברה בשבילו. עוד

יד החברה נטויה לכונן גם נמנזיום עברי אשר מלבד למודי כל נמנזיום של הממשלה ילמדו יש ענינים יהודיים: תנ"ך, משנה ונמרא, הלשון העברית ודקדוקה ודברי ימינו וספרותנו והתלמיד יקבל שם תעודות נשורות. כתעודות נמנזיות כלליים. גם עלה במחשבה לכונן ב"ס מיוחד לסטודנטים הלומדים בב"ס כלליים, להורות גם אותם יהודית. וב"ס מיוחד לנערות. ללמדן יהודית, שע ותורה. כן תורה, כי בימינו כל שאינו מלמד בתו תורה, כאלו מלמדה תפלות ואלילות, מוכן שלא כפעם אחת אפשר להוציא את כל אלה אל הפעל: מעט מעט יוצר הכל. לע"ע די לנו, כי החברה נוסדה ברשיון הממשלה וכך בני העיר שהיכלת בידם, יתמכו בה.

עקר-דעקם בקהלה.

נציבות מדינת גליצא הכריעה עתה, כפי שמודיעים אותנו, בדבר נכבד מאד בעניני הקהלות היהודיות. בעיר רישא (רזעשוב) לא תישקט איש המחלקת זה שנים אחדות. ובכדי להישקט את רדיב בשלה הרשות את הנהגת הקהלה ותפקד בעצמה פקידים בראש הקהלה אנשים, אמנם יהודים. אבל עומדים הם מרחוק לעניני הקהלה, כי המילו מעליהם עול דת. כונת הרשות כודאי היתה למוכה, אך לדאכוננו החטיאה את המטרה, בהרכיבה אלופים כאלה בראש הקהלה הוסיפה אך גפרית על היקוד ותהי העיר כמאכלת איש. כעה"ב נבהרו כראותם את מצב ההעקם-לעקם, שהביאה עליהם הרשות, שמסרה אה עניני דתם ביד אנשים רחוקים מן הדת, והמה ישלבו בקהלה חשיכה ביד חזקה בתור דיקטטורים בלי שאול את פי אנשי הקהלה. ביחוד גבר הקצף בעיר, כאשר השתמש הזארואנד בכח המחלט שבירדו מאת הממשלה, למנות גם רב בקהלה ואת פי העדה לא שאל. הרב שמנה הזארואנד, הוא אמנם ראוי למשרה הזאת בעיר. והלואי ידבו כמותו בישראל ולולי חריהאף אפשר שהיו כל אנשי הקהלה כוחרים בו. אבל אם אנשי הקהלה אינם רויים להורות במנוי רב, שמנוהו חמשה אנשים הרחוקים מן הדת והפוסעים על ראשי הקהלה שלא בטובתם, הוא מוכן. במלכות אונגריא המועט בוטט בממשלה טובה וישרה ככל אופן, המויעלת במצב עקם-לעקם" בלי כאי כח העם, אף שהמה כעצמם גרמו את המצב הזה ובקהלת היהודים ברישא רוב הקהלה, שלא גרמו את המצב הבלתי מסודר, מסרבים לקבל עליהם פקודות זדים כמצב עקם-לעקם שלא בטובתם והלא בזמן הזה אין לרב כל תקף ועזו רשמי, כל שדרותו היא כבוד התורה, שבני עירו מחלקים לו כרצון, בהכירם את יתרונו וחכמתו והצרך שיש בו ואיך יוכלו אנשי קהלת רישא לחלק כבוד לרבו, שמנוהו עליהם בעל כרחם. משרת רב מטעם הממשלה כמו שיש ברוסיא. אין ב"ה פה, אבל גם רב כזה אין הממשלה ממנה בעצמה. כי אם אנשי הקהלה יבחרוהו ישם ברוב דעות ברצונם. מנקודת המצב הזה דנה עתה גם נציבות המדינה. אף על פי שכבר אשר שר המחוז ברישא את מנוי הרב הנאון ר"ג לעווין לרב הכולל בעיר והגליל. לנו שנים, נתנה בכל זאת נציבות המדינה מקום למחאות אנשי העיר ותגור, כי אין רשות לזארואנד למנות רב כולל קבוע, כי אם רק סמלא מקום רב בדרך ארעי, עד שישוכו הסדרים בעיר ויבחרו אנשי הקהלה רב ברוב דעות כדין, הוי, עד מתי לא יתאמצו אנשי רישא לעשות סדרים בעיר. להתאחד ולהשתדל להסיר מעליהם את ההנהגה, שישמה עליהם הממשלה לפי שעה. הלא יבינו, כי כמצב מחלקת תדירית הם למשל ולשיניה. הלא המחלקת אוכלת את כל כחם, מספירה לכמה בתי אבות את פונסתם ולכל הקהלה את התקונים והסדרים הטובים המתהוים כעיר ששלום בתוכה.

בואו חשבון!

האלה הסופרים והידענים, שירשו השכם והערב על אדות "החית השפה העבריה", ולא לה הנקראים בשם "משכילים", משכילי גליצא, אני קורא: בואו חשבון! כלום אתם עושים, מלבד אשר אתם כותבים תמיד, גם מעשה? כלום אתם בעצמכם מניעים אף אצבע, כדי לקים את אשר אתם חושבים ומדברים בטובת הכלל והחית השפה העבריה? רק נאה אתם

דורשים, אך לא נאה מקימים! עוד יותר. אם אחרים, אנשים פשוטים ולא סופרים וכותבים, אם הם מתעוררים לפעמים, מעצמם ומתחילים לעסוק במעשה ממש ובפעולה אמיתית לטובת היהדות ותחית הדבור העברי, אזי אתם עומדים מנגד, מתחככים מתחת שפמכם וחושבים ומוניבים רק חסרונות ומגזרות באנשים ובעבודתם מברי אף חשוב להשתתף עמם. מסתפקים אתם רק בהיות ומחשבות טובות כלבד! ומתעצרים אתם אף לצעוד את הצעד הראשון לעשות מעשה.

איך לא תכלמו, כראותכם, יום יום אנשים פשוטים מתרכזים לחברות, אגודות אגודות דבות ושונות אנו רואים ככל הערים ואגודה לשפת-עבר אין! ואם ישנה באיזה מקום ח' "שפה ברורה", המתאספת פעם ביביל, אז דלה היא כל כך בהכין ובחברים, עד שפשוט רחמנות להביט עליה.

אוי לאותה בושה! הן פה כנליצא חפש גמור בענין חברות לעומת רוסיא העריצה, ושם ברוסיא עושים במסירות נפש ובסכנת נפשות כל דבר לטובת תחית השפה העבריה ופה כנליצא לא כלום! ברוסיא, למשל, בקיוב, העיר היותר מחרוטה את היהודים, ושאמור שם בכלה אף לשלשה אנשים, להתאסף יחדו ושאיין רשות ליהודים הכים לגור שם, ישנה אגודה גדולה ונכבדה, שאינה מסתפקת במחשבות כלבד, כי-אם היא עושה, והעיקר, עושה מעשים ממישים ופעולות רבות-ערך. שם, בקיוב, הודות לאגודה "שפת ציון", שהתפשטה בכל קצות העיר ובין כל השדרות, ושתמנה כבר את חבריה לאינו מאות, היתה התמיסה כל כך גדולה, עד כי בכל פנה ופנה לאשר הפנה, השמע הדבור העברי כנעים צלצולו יוצא מפי עלמה בת נדיב או עלם מביית-הספר הגבוה, שם מהכבדים בשפת עבר, ואתם יכולים לעשות רב יותר ממה שעושים ברוסיא, כי פה יש לכם חפש, יכלת ואפשרות. קשה הוא רק הצעד הראשון! לו החלותם רק במעשה, אזי כר נרחב יש לפניכם ועתידות נשגבות נשקפות. התרבו והתחילו לעבד.

עליכם ליסד אגודות לאנשים יודעי עברית, שהשפה אינה חיה בפייהם, הם יתאספו בכל יום ויום, לעשות תדגילים בדבור העברי, בשיחות פרטיות ואסוד יהיה לדבר בשפה אחרת מלבד שפת עבר. מלבד זה על האגודות להזמין מדי שבת בשבתו "משאים", אשר אותם ישאו חכמים וסופרים, המשאים יהיו על ענינים חיים והזמן ההוה, בדבר צרכי הקהל העברי בזמן הזה, הן ברוב הן בחמר. ומעת לעת, יעשו נשפים מפורתיים, קונצרטים ויציגו מחזות על הכמה, והכל בשפת עבר, אשר כזה בודאי יעשו פרסום ותחיה לשפתנו העבריה. מחזות לא יחסרו לנו, שיש להם תבן עברי, יש לנו כבר תרגומי המחזות הנפלאים "הגיהו החדש" של הרצל ו"הדר"ר כהן" של מאקס נודרוי, יש גם מחזות מקורים וזרנון, שאפשר לתרגמם.

כמלה אחת, יש תוצאות נכבדות ותקות טובות, אם רק תקיצו מהרמתכם והתחילו כמעשה. התעוררו התעוררו!

התרכזו והיו לבח אחד גדול מניע את גלגל חיינו הנקפאים. לכבו, יעקב ראזענבלאט.

משפט הומל.

משפט הומל נשמט באמצע עד אחרי ראש השנה לאזרחים. הרבה מאות תלמידים ותלמידות מכתבי ספר הגבוהים בפטרבורג שלחו מלגרות של כרבה ותודה אל עורך הדין ווינאווער, סניגור היהודים הנאשמים, בעד מלחמתו נגד השקר והחמס ובעד הצדק. — ראש השופטים בהומל נקם בסופרים היהודים היושבים בכית המשפט, על פרסום בעתונים את כל רשעתם ועוות הדין ומשא הפנים הנהוגים במשפט הזה בגלוי כלי בושה כלל עכ"פ מפני הגמום. נקמתו היתה, שהודיע ע"י סוכנות הטלגרמות בכל העתונים הרוסים, כי הסופרים היהודים פרסמו בזבים. דאש השופטים דמה, כי אחרי שהסופרים הם רק יהודים לא יעיוו פנים לברר את האמת נגד הסוכנות

דעלאטין. השנאה לישראל גדלה פה בימים האחרונים בין האכרים הנבערים מרעה במדה מרובה. חברת "סימש" הרומנים נמנעו משממה נוראה נגד היהודים וישבי הכפרים, ועבודתם עשתה פרי. כלבת הרב ה"ג האבד"ק ר' נפתלי עהרליך, (אשר מחסרון דירות ע"י השרפה הוא יושב מחוץ לעיר) עם אחד מאנשי לויתו למיילברחוב לפני ביתו פנעה בו אברית, נערה בת כ' ותאחו בפיותיו ובזקנו ותמרום בהם מכלי הגד דבר ותברח לנפשה. ידע נא עתה הרב הנכבד הנה המציק לציונים ואומר, כי נליציה הוא נן ערן לפניו ואיננו רואה בה אנטיסמיסמוס, כי משנה היתה לפניו ויחשוב להטיב דרכיו. מ. ב.

סטאניסלאו. בשבוע הזה כליל כ' מבת עשהה ח' א"י פה אזכרה להרמב"ם. קהל רב התאסף כאולם החברה "אחזה". הר"ר שור דרש דרשה נהדרה, שלמה בצורתה ומלאה בתוכנה. אחריו דרש החכם הסופר העברי מר אברהם לבנסארט. דבריו היו רעננים ומלאים רעיונות נעלים והשומעים שהו כצמא את דבריו.

מכתבים מבולגריא

תולדות הצינות בבולגריא ומצבה הנוכח. (סוף)

כשנה הזאת הופיע עוד הפעם בארץ שווייץ ויגר בעיר נ'נבה, אשר שם מצאו דבריו הלוהמים מסלות כלב יהודים רבים. אחרי נעילת הקונגרס בבול, שנשלח שמה בתור ציד מאת היהודים באיטליא, נסע להולנד, לעורר גם ים את היהודים, שיושיעו מצדם את אחיהם הנרדפים, אשר אין להם מנוס רק בארץ אבותיהם.

במשך ימי עבודתו הלאומית רופפו עמודי גוו וכשל כחו, אשר התמוטט במהרה גם בגלל הצרות והרדיפות, אשר מצאוהו מידיו אויביו בנפש ובגלל הרעב אשר נשא, וימת בשנת תרנ"ג בפלורנץ באיטליא אחרי שובו שמה מהקונגרס בבול ככ"ד לירח אוגוסט. שם יוסף מרקו ברוך ישאר חרות על לוח לב אלה, אשר זכו לשמוע מפיו נאומיו המלהיבים לב היהודי לעמו וארצו. ובעת אשר יעלה עם ישראל על זכרונו את שמות האנשים, אשר הקדישו בחותיהם וחייהם לרוחתו ולישותו, גם שמו וזכרו יזכר לטוב.

אמנם לא בכל מקום אשר עמל יוסף מרקו ברוך, להפיץ את הרעיון הציוני, נשא עמלו פרי ישיה לו. כי בנוגע להתעוררות הצינות, אשר העיר המנוח בקרב אחינו הספרדים וישבי הארץ הזאת, עדיין היתה אז חלושה ורפה. ושונאי ציון היו עוד רבים מאוהביה, שלא מצאו עוד את לככם להחזיק בן תרנס ויחלו להתרשל ולחחבא בכליהם מפני חמת אויביהם מנאצי שם ציון. לכן ראוי מר קרל הרבסט לשם ולתהלה, אשר הוא האנימטור השני לצינות. הוא הסתדל בכל מאמצי כחו לרומם קרן הצינות בעיני הספרדים ולהגדיל מספר אוהביה ודרושיה בכל עיר מערי בולגריא, קרל הרבסט נודע ומפורסם לדברין גדול ונואם מלהיב, הלוקח את לבות בני אדם בלשונו הצח והנמהר ובשכלמליו והנואם ברנשי חום ובהתלהבות מהגברת, עד כי כל שומעו ימשך אחריו ויהפך מאויב לאוהב.

אקוה כי ארנין את לב הקורא בהביאי פה נרגרים אחדים משיחותיו, אשר דבר והנה על גדל ערך החוקת הצינות: הן ידוע לכל, אמר קרל הרבסט, כי כל בן הדבות ירגיש נטיה ואהבה בקרבו לא לבד להוריו ולבני משפחתו הקרובים, כי-אם גם לארצו ולעמו, אשר הוא קשור כם בכל מיתרי לבבו והוא דואג לשלומו ולאשרו ומרגיש בקרבו חשק נמרץ לפעול בעד עמו גדולות ונצורות ולהרים קרנו ככבוד ולעשות לו שם על פני חוץ. וכאשר ימסור האדם את עצמו בכל לבבו ונפשו להצלת עמו, ימצא כר נרחב לעבודה, אשר על ידה יגדל בעיניו ערך חייו בעולם וינצל מכל עצב ותונה ויאוש. כל אדם רים-המעלה ישאף וישתדל, להוציא דבר לפעולה ידים, אשר יהיה קים לעד, אשר בו ישאר זכרו לדורות הבאים. ועמל האדם לטובת עמו והצלחתו הוא אשר יש לו קרן קימת עד נצח, כי יזכר המיד לטוב ולכרכה כפי עמו, אשר הקדיש לו רוחו וכחות גופו. הענג הנעים והערב, השמחה והעליצות, אשר ירגיש האדם ככל עת עמדו לימין עמו, יחזקו כחות גופו ונפשו ויביאו טרפא לנגעו לבבו ותוגת נפשו. לכן אמר קרל הרבסט, גדולה הצינות, אשר על ידה שבנו אל עמנו האטלל. הצינות הראה אתנו חובה רמה וקדושה בחיים. כאבתה, אשר העירה בקרבנו לעמנו הנע והנד כתבל, פתחה לנו מעין טבע של שמחה וענג רוחני. עתה יודעים אנחנו למה וכעד מי עובר-אורח.

אחד בבקר יוצאים מבית אחד, ושמימל על ראשם יבגדי שבת עליהם, כי עסקו שם כשחוק הקלפים כל הילכה. הנשאלים ענו כל אחד ואחד כפי שכלו הראשון ענה: חנכה הוא חג שמונה ימים, בו מצוה גדולה לשחוק בקלפים מנער ועד זקן, נשים ומפ. השני ענה: כי חנכה הוא, יען כי אשה יהודית אחת הרנה בימי קדם, מלך נוצרי אחד, והשלישי הבי נכבד, מח שבמחות, תלמיד חכם איום ונורא, ענה גם הוא, כי בזמן שבית המקדש היה קים היו מדליקין נרות בשמן זית זך, גם עתה אנו מדליקים בשמונה ימי חנכה נרות בשמן זית זך. הרברים האלה אינם צריכים באור. הראשון הנ"ל השכיל לענות על שאלת מאי חנכה יותר מכלם. כי באמת נראה, כי כך נוהגים בזמננו ואין לך מצוה ומנהג, שמדקדקים בהם כמו בזה. לשבת מוסיפים מן החול שעה אחת, ליום טוב יום אחד ולחנכה מוסיפים ע"פ המנהג הקדוש חדש אחד לפני חנכה ושני חדשים אחר חנכה וישמו לילות כימים — כשחוק הקלפים ואין לך בית, שלא תהאספנה בו חכרות קמנות וגדולות בקביעות לתכלית זאת. חבמינו ז"ל פסלו לעדות את המשחק בקוביא וחסידנו אלה הם כשרים ותמימים וכל הנוגע בהם כנוגע בכבת עינו. אדרבא הם פוסלים ומחרימים את אלה היודעים מאי חנכה. במקרה ספר לי הדוקטור הנ"ל את השובות הנשאלים על שאלתו מאי חנכה? ויביע תמהונו הרב, על כי בזמן, אשר הציביליזציה עומדת במדרגה גבוהה, נמצאים עוד אנשים בקרב היהודים, שאינם יודעים את ההיסטוריא שלהם ומעמי המועדים, בעוד אשר אצל עמים אחרים יש לכל אחד ואחד איזה מושג מוכרז חנו, וגם להנער ההולך אל בית-הספר חובה לדעת זאת. מה איפא ילמדו ילדיכם בחדר, שישבו שם שנים רבות יומם ולילה? — שאלנו הדקטור לתמו. ואני עומד ושוחק ומדמה בלבי: לא אעשה לשחוק את בני עמי. היבולתי להגיד, כי בחדר ילמדו הילדים הרבים דיני הזהב קונה את הכסף, דיני מגן, דיני שקול הדעת, דיני נערה שנתפתחה ופתח פהות, דיני ספק ספקא, דיני שמן שרפה, אבל לא מעמי החגים וכל היהודים מהערים הקמנות מנער ועד זקן נוסעים על כל "שבת טוב" לשמוע תורה ואת מעם חנכה לא ישמעו גם שם. שמהי לפי מחסום לפני אדמו מבושה, מהי יפקחו אחינו עיניהם ולא יגששו כעורים באפלה, ותחת לכלות מנחך ערותם בכמלונה ובמשחק הקלפים ידאנו בעד מצבם ובעד חנוך בניהם אז לא נהיה לשחוק ולקלסח בנוים. יוסף הר.ס.

יארוסלאו. אנכי בדרך נחני ד לרנל מסחרי עירה יארוסלאו, ובאשר מוכרח הייתי להמתין יום שלב, אמרת אלכה נא לראות את שלום אחי פה, ואשר אראה אדבר בקהל. והנה מצאתי מכתב הזמנה מראשי החברה "בני ציון" דבוק על דלתות בתי המדרש, לבוא אל האספה הכללית בשעה השביעית כלילה. הלכתי שמה למצוא מרגוע לנפשי העיפה, ומה השתוממתי לראות, כי עם הראש ועם השמש מצאתי עדה שלמה, עשרה אנשים. היושב בראש ד"ר בלומפנפעלד, אשר רגעיו ספורים, לא רצה לדחות האספה ליום אחר, ומתשעת הקבין עליות שמנות, שירדו לעולם הציוני ביארוסלאו, נמלו להם השעת האנשים הבל, גם את ירדיו הסופר הלאומי הנודע מר שפינעל שחרו מבחם "ולמזכיר עברי" נתמנה. ובזה הם החיון. ואנכי מחריש משתאה עמדת כאיש נדהם, האם כל העדה כלם קדושים, כלם יודעים מנמתם ומטרתם? מרוע לא עשו מאומה לטובת החברה במשך ד' שנים, אשר עמדו בראשה? ואם אתם לכדכם לקחתם לכם את כל הגדולה והתפארת וההוד, מה יעשו בני החבורה לערך מאה, האם אתם שמעתם "אנכי" ו"יהיה לך" האם חוששין אתם לגומלין ובע"כ השחדו בעליות שמנות את כל הנאספים, לעור עיני בלם, למען לא יודע בקהל חרפתכם? — ועליך מר ש. אשר ידעתך מאז לאיש נאמן רוח, איש אשר לא תבוש לדבר את האויבים בשער, מדוע תחרוש ותשב דומם ותראה ככלע הקדש, האם משרת "מזכיר-עברי" יעור עינך? הלוא לך לב לדעת את בני עירך ולגלות חמאותם לעני כל, איך תוכל לראות כי בסף החברה ירד למסיון ואין מאסף, ילדי עירך טובעים בים צרה, אין מורה, אין מנהל, וכצאן בלא דועה יגדלו ותחדשו? מדוע תשב מנגד עת כרח דיון האמת ממקום המשפט, ואם כעבור כצע בסף ינחל איש מקומו, מדוע תעמוד מנגד? אם איש אחד יחטא לאשמת העם, יכמל תורה, משנה, ועיון יעקב, מדוע לא תנלה חרפתו בקהל, הלוא במקום שיש במול תורה אין חולקין כבוד לרב...

האופיזיעלית, הקרובה אל הממשלה, כמו שהיה בימי פלעהווע, שפרסם על ידה שמועות שקר ועלילות נוראות על היהודים והם החשו. אך ראש השופטים שכה, כי פלעהווע כבר נהרג ושמה חדשה שולמת ברוסיא. היהודים העיוו והעיוו ויודיעו בכל העתונים, כי יומינו לדין את הסוכנות על הוציאה עליהם דבה שוא וגם הכופרים הנוצרים הכחישו את הדבה על חבריהם היהודים. וזה הועיל, גם הסוכנות הרשמית מפתחת מאימת הדין והודיע, כי לא מדעתה הוציאה את הדבה, כי-אם שליחה הודיע אותה את הדבר. ואחרי שלא היה לסוכנות שום שליח מיוחד בבית המשפט, ברור הדבר, כי ראש השופטים בעצמו הוציא דבה שקר על היהודים, כי פרסמו בזכים על דבר המשפט ובאמת יכולים הסופרים להוכיח אמתת כל מלה שהודיעו. — נכבדה כמשפט הזה היא עדות העד הנוצרי קינדרטוביטש. עדותו היא הכחשה נמרצה לאשמה ששם הקמיגור על היהודים בודון. הוא העיד כי הנוצרים התבוננו ימים רבים לחכות את היהודים וכי הפקידים הסיתו את ההמון ביהודים וכי אפשר היה לגרש את המכים במקלות והשומרים לא אבו. מדבריו יוצא, כי גם היום מתכוננים הנוצרים בהומל לפרעות חדשות נוראות מן הראשונות.

מהעולם הציוני

הקונגרס השביעי. הנשטט מחדש לחדש, ישמט כפי הנראה עד חדש אוגוסט. הפדרציה הצינית באנגליא דורשת זאת מאת הועד הפעל וכפי ההשערה ימלא זה את הפצם. באמת מכשר חדש אוגוסט יותר מכל חדש אחר להקדלת הקונגרס הזה הנכבד מאד ואשר נחוץ ביחוד שיקהל כרביעם.

הציונים והשלטון. שר פרנסים מונטיפיורי הגיד במנאס ישנשא בלונדון, כי הוד"פ הציוני לא חדל מלשאת ולתת עם השלטון הטורקי ויש תקוה טובה. הציונים צריכים דכ להשתדל להרבות הון הבאנק והקופה הלאומית.

מכתבים מערי המדינה

קראקא* ביום ש"ק ב' מבת נפטר פה פהאם כביהמ"ד "אנשי אמת" בשעת התפלה הישיש הנכבד בעדהנו ר' אלכסנדר זוסמאן פעליץ, אבי פרנס קהלתנו ה' סיני פעליץ, בן ע"ו שנה. המנוח הצמיץ בצדקתו וכרוח נדיבתו ובמדותיו הטובות ויהי לטופת כפזרתו לצדקה. את כל אשר לו חלק לעניים. היו מקרים שנתן לעני את כסותו לעורו מעליו. לא נהנה מעמלו, אם לו נהנו אחרים עמו. מעמים בעלי לב טוב כמוהו בדרוננו. הנצב"ד. ג.

קראקא. לכל גבול, לרוח הסכלנות ולחיות מן הנעריים גם כן גבול וביחוד כשעלכון היחיד נוגע אל צבור שלם, אל מפלגה גדולה ושלמת, אל רעיון רם ונשא, שבו תשועת כל ישראל תלויה. אם ימחול היום איש ציוני ישר על כבודו, הרי רוא מחל בזה את כבוד כל מפלגתו ונורם רעה לישראל. רדיפת הציונים על ידי חסידים בורים (בורים דוקא, כי ת"ח אינם מתערבים בזה) עברה כל גבול. הנה בעירנו למשל בביתמ"ד של ד' אהרן נקרא כהן למית ויגש חסיד ע"ה משה מאיער ולא נתנהו לעלות ויקרא לוי כמקום כהן, יען כהן ציוני. ע"פ איזה דין עשה זאת? אם עד כה הגיע הדבר, הלא עתידים החסידים לבטל את כל התורה רק למען הלחם בציונים — מתחריהם... עד אנה נחשה? ש. י. וו.

זאקליטשין. (מאי חנוכה?) את השאלה הזאת שאל דוקטור נוצרי אחד בעירנו את אחרים מאנשי עירנו, המהימרים לחסידים גדולים, ויבקש מהם לבאר לו את ערך חנכה ומעמה, בראותו אותם ביום א' [לדאכוננו התאחרה הרפסת המכתב הזה. המערכת.]

בכמה בתי חרשת. בלודז עיר החרשת נשאר אלאי פועלים חסרי לחם. התמיכה אמנם רבה, אבל אינה מספיקה, בחדש האחרון הזה נפלו בחוצות לודז מתיים בזלעפות רעב מאה ועשרים וישישה איש. מלבד אלה, שימתו ברעב בכתייהם, בחוריהם ובמרתיהם ובבתי החולים.

אסון בממלכת הברזל קרה סמוך לפאריז. ישיני טפעות נתקלו זה בזה. עגלה אחת התפוצצה וישנים עשר איש נהרגו תחתיה. כלם פקירי צבא.

המהומה החרדית בצרפת. לצרפתים יש תמיד איזו מהומה. אחרי מהומת דרייסום ועמבר יש מהומת מיוזון. אביר האנטימיסים והלאומיים הגנאים. הוא קנא לצרפת ולאלהי התולדים ויך את המניסטור לצבא בפרלמנט על הרחיקו את יושני הרפובליק מתוך הצבא ואחרי ימים אחדים, בנודע, נמצא מת במעונו ולא נודע מי המיתו או אם המית את עצמו כנו. תועבות רבות וגדולות נשמעו עתה על אודותיו. הכל משערים, כי אשתו המיתה אותו או הכריחה אותו בקסם הסוגסציון לשלוח יד בנפשו. המקרה הוא מקרה הסטורי כמקרה דרייסום. השאון גדול בצרפת.

פקודי הצבא בסרביא נגד המלך. מאז נישמד בית אברנוביטש והמלך פטרעלה על הכסא נראה רוח מרד בקרב פקירי הצבא, שלא השתתפו במרד. עתה כיום פטרון בית אברנוביטש ירו אפיצירים על תמונת המלך פטר. שתלו בבוגי המשקה. הממשלה לא הראתה אמן לענוש את המורדים ואף לא לחקור חל עושי הרע.

החום באמריקה הדרומית. בברזיליא גבר עתה החום ובני אדם מתיים מן השרב. ל"ז מעלות לחום בצל.

טעות גרי. במוצאי שבת שבוע זה התפשטה שמועה בקראקא ברחוב פלוריאן. כי יהודי הרג נוצרי והמון רב מאר התאסף כרגע לפני חנות היהודי גושינוב ויכוו את סחורותיו וישכרו את החלון ויכו את בעל החנות וסכנה עצומה התחוללה על כל היהודים, אשר ברחוב הוא ועל בתי מסחריהם הרכים אשר יש, כי יהיו לבו ולמססה, כי המון השתוככ מאד וחצעקות גדלו מרגע לרגע. סכת הרבר היתה כן: קבצן אחד נכנס אל חנות גושינוב וידרוש נדבה בפנים של עזות. החנוני הגם לא אכה לשמוע עזותו ויתפש בו וישליכהו החוצה בכעס. הסבצן היה כפי הנראה שבור או חולה עפילפסי או אולי חלש מרעב ויפול ארצה כסת ורם רב זכ מאפיו. מיד התקבץ הזון רב סביבו ויצעקו, כי היהודי גושינוב הרג נוצרי ויהי הקצף גדול וכלם התנפלו על החנות, להשחיתה ולהכות את החנוני. סחורה נכזה והיהודי הוכה והחלון הגדול עם מנורת רגז הגדולה נוספו. הקהל מלא את כל הרחוב עד שהטראטואי נעצר ליטתי שעות. קורות נשמעו להשחית את כל החנות ולבלתי השאיר שריד. בעמל הצליחה הפולוציא להשקיף את המון ואז נודע, כי הרדוג אינו נוצרי. כייאם יהודי ושמו הורוויץ ולא מת כלל. כייאם נפל חסר-אונים.

נכבת נפשות. לפני שבועות אחדים נגנבה נערה קטנה בת י"ג שנה, חנה גאם שמה, מבית אביה בכפר וואליא וויעלקיע סמוך לדמביצא. האב האמלל סבב בערים ובכפרים. לבקש את הנדחה וישמע כדרכו. כי בבית הנזירות בסקאוויץ סמוך לקראקא עצורה נערה כזאת ויפע שמה וכרוב עמל ותלאה הצליח להכנס אל המנזר עם שוטרים והנה לא בתו היא, כי אם נערה ננובה אחרת יהודית מבפר אצל סוקולוב; היא מוכנה כבר לישמד. האב השכול בא קראקא ויפן אל עורך הדין הרחמן ד"ר רפאל לאנדא, אבי נפשות נדחיות כאכה. הוא ערך חנם תלוונה אל המטיגור על אשה נוצרית אחת שכנת היהודי שחשד נפל עליה, כי היא גנבה את הילדה, כי י"ב שעות שהתה הילדה בביתה. גדולים מעשי הר"ר רפאל לאנדא הנ"ל הוא עזר כבר כמה אבות שכולים כאלה וירב רבם חנם אין כסף. כדבר מאה ועשרים הילדים היהודים המגודלים בבית הנזירים בבובריק משתדל הר"ר הנכבד זה ימים רבים, אבל אין עוזר לו; להציל את כל הילדים מירי הנכרים דרוש כסף רב לכלכלם והחברות הגדולות עם המהלות משתמטות ואינן חשות לעזרת נדחים.

חמם סוכני המסע. כנראדי נתפש סוכן המסע היהודי זינגר. שרמה זמן רב את גולי היהודים מרוסיא.

מאנודה אחת ציונות, לאסוף השקלים ולהרים הרובה לאוצר הלאומי. לעמת זאת הרשות ביד כל עדה ועדה להתחבר לחברות בשביל למור השפה העברית ולעסוק בספרות העברית. אנודות כאלה יש פה בכל עיר ועיר אחת או שתיים ובסופיא ישנן שש ואלה שמונתן: א) „אנודה ציון“, אשר שמה עליה לחוק לגבות השקלים ולספח לה חברים חדשים. ב) אנודה „יוסף מרקו ברוך“ על שם המנה המדובר למעלה, ועתה הוסב שמה חברה „ר"ר תיאודור הרצל“. החברה הזאת נוסדה להרביץ ידיעות קורות ישראל בין המון העם. אך לבשתה איננה שומרת את תפקידה, כי חכריה ככלים את ימיהם בפטפוטי מלים ובכוחים על אונגדא וישוב ארץ ישראל. ג) חברה „חלוץ עצמות“. רוב חכריה הם הצעירים הנכאים פעמים בשבוע למקומם המיועד להחליץ חכם, ובכל שנה ושנה הם עושים חג ומראים להקראים המרבים לבא מעשי תקפס וינכרתם. ד) חברה „אורח“. חכריה יתרגלו ללכת ברגל כמה פרסאות. בשנה שעברה הלכו שלשה מהם מביולגריא עד בזל להקונגרס ארץ מהלבס ברוךשבעות אחרים. ה) חברה „משוררים“. מנמתם היתה ללמוד ולשר שירים עבריים ואחרי שאינם יודעים עברית הם משתמשים כשירים לועזים. ו) חברה „זרובבל“, אשר נוסדה לצבור כסף לקרן הלאומית. רוב החברים הם „אשכנזים“ מארצות הצפון. מיסדיה הם ר' יצחק זאב לעווינגער, ה' שאטין, המפורסם לאימן גדול ונפלא במלאכת חציכת אבן, ר' ליב ראדביל, המה נתונים לרעיון הציוני בכל לכנם ונפשם ומדי ראש חדש שחדשו הם סובבים בכל העיר וצובכים את הכסף מהתבות, שהציגו בכל בתי היהודים, להשריץ שם הרומתן לקרן הלאומית. את הכסף הנצבר ישלחו לוער הגלילי. לאלה נוספי בימים האחרונים עוד שני אנשים מהורי רוח וחוכבי ציון, אשר גם הם עמלים להגדיל מספר החברים, הם: ר' מגדל אדרער ור' יחזקאל סאלאמאן. פעמים בחרש יתאספו חברי החברה הזאת, לשמוע את הידיעות הכאות בעתונים העבריים מכל הנעשה בישראל בכל ארצותפוורו. זאת היא תמצית פעולה הציונות בבול-גרא במאמרי הבא.

סיפא. Dr. Phil. Z. Rabbiner.

מכרוב ומרחוק.

הרוצחת פראנציסקא קליין. שגרמה רעש גדול כל כך בכל אוסטריא, בהרגה כסתר את עוגבה סיקארא ותקה את בספו ותברח פאריזה ותאמר, כי השכירה מעונה לזוג נכרי והם בודאי הרגו את סיקארא — הודתה עתה על חמאה. כי אחרי שנמצא כל הכסף, שלקחה מבית סיקארא במעונה, אשר רדה בו בפאריז, לא יכלה עוד לבסור.

חוצפא מהני. הכלל הזה, שנאמר אצלנו לפני אלה ות"ר שנה, הגיע בימינו למעלת כלל גדול כחיים. הכל יודעים אותו וכל המשתמשים בו מצליחים. גם לואיזה אשת פרידריך אונגוט מלך זאכסן נסתה להשתמש בו, אחרי שלא הועילו לה בית דין, עורכי דין וכתבי בקשות רבים וגם מליצות אדירים. הפרינצית הזאת, שהיא מרוע מלכות בית האבסבורג ובעלה הוא עתה מלך זאכסן, ברחה, כידוע, לפני שנתיים. מבית בעלה, במרס עלה על כסאו, עם מאהבה, מורה בלגית ועזב את אישה ואת ילדיה ואת בית המלכות. בעלה נתן לה גט כריתות על ידי ספק כ"ד ויאסר עליה לבא לנכול אשכנז וגם בית מלכות אוסטריא אסר עליה לבא לנכול אוסטריא. בגולה היא יושבת, פעם בשווייץ ופעם באיטליא. את מאהבה עזבה וארוכתה נתן לה מבית בעלה המלך ואת ילדיה לא תראה. ביום ד' שבוע שעבר הופיעה הנדחה פתאם לפני שער בית המלכות כדודן ותאמר להתפרץ בחזקה אל הארמון, לראות את ילדיה, השוטרים לא נשאו לה פנים ויגרשוה וגם המלך לא אכה להכניסה ויגרשנה מן הארץ. אך על ידי מליצת אבותיה נעתר לה המלך, כי בעוד חדשים אחדים תתראה פנים עם בניה, אם לא יגרמו מעשיה לקפח את חסד המלך. גם בחצר אבותיה וגם בחצר מלך זכסן יסכימו עתה להקל גורלה ולחוננה וזה הוא פרי חוצפתה האחרונה.

רעב ברוסיא. בגלל המלחמה ססקה העובדה

אנו חיים ועובדים. תחת אשר עד עתה היינו שבעי רגז ומלאי דאבה ויוגן בעד עמלנו יוגיענו, אשר יגענו למנוה עמים אחרים, שהיו לנו כפויי טיבה, נהיה מעתה עמלים בעד עמנו, אשר כישועתו נישע גם אנחנו ובהרמת קרנו בכבוד גם אנחנו נתכבד. הציונות התנך אותנו למדות טובות ותלמדנו חובהנו לעמנו, תחת אשר עד עתה היינו איבדי עצות ורועי רוח ונדונים להפרד מנו עמנו, נהיה בימים הבאים בוני חרכיה עמנו, ומנהיגיו להמטרה הרמה, לשאיפתו הקדמונה, להשתחרר ולצאת מן הגלות — התחבלה האלה להנצל מרעל הגלות היא רק התאחדנו לעם אחד ושלם בארץ אבותינו. העם העברי, אמר הרבסט, התפאר לשוא, כי כחו גדול מכח גלותו וכל מקדי הזמן ופגעיו לא יעצרו כח לכלותו ולהשמידו; הזמן ההוה הראה לדעה, כי הגלות חזקה ממנו, כי יש אמצעים רבים וכחות נסתרים להשמידנו ולמחות זכרנו אנחנו מתפארים כי נשארנו יהודים נאמנים ארפים שנה כגונים. אך שוכחים אנחנו את הסבה, שהיא כאשר העמים האחרים גרשו אותה תמיד מתוכם ולא אכו לספח אותה בתוכם. — הלא מיוב שהגונים הנאודים הכירו אותנו לטובה, היו יהודים רבים מאד נכונים לעקור שרש היהדות הנמוע בקרבנו. תולדות ימי עמנו יורגנו, כי הרוח העברי היה נוטה תמיד להתכוללות ולעשות חוזה עם עמים אחרים, אכ אלה האחרונים חפצו קרבנו. — אנחנו היהודים, אמר קרל הרבסט, שמחים תמיד, שלא אבדנו כגלות הארוכה. אך שוכחים אנחנו, כי מת בקרבנו הרגש הלאומי העברי כמשך הגלות הזאת. זה הרגש הלאומי סגולה כל עם ועם, חדל להתעורר כלבנו. אנחנו העם העברי הבאנו לכל העמים האחרים תורה מוסרית, להתרחק מדבר שקר ואנחנו דוברי שקרים בכל יום בהתפללנו מדי יום כיוצו, „שתחזינה עינינו בשוכך לציון ברחמים“, בעת שכלכנו אנחנו עליונים כי נמצא מנוח בתוך הגוים. — הגלות הארוכה הכתה אותנו בסגורים ואיננו רואים את התכונות הרעות, אשר הולידה בקרבנו. אנחנו מתפארים בתורתנו, בעת אשר אנחנו מניחים אותה בקרן זווית בעד כצע כסף ובעד ככר לחם. אנחנו מחללים היום כפרהסיה את אשר היינו מקדשים ומפארים בשנות קדם ואשר כעברו שפכנו רמנו כמים. הגלות הארוכה הזאת עשתנו להנפים, לבעלי ריב ומחלקות, לאנשים המקילים כבוד אחיהם נגד העמים האחרים והמתיהרים ומתפארים נגד אחיהם. אנחנו מתהללים שנומרי חסד אנחנו, שרחנונים בני רחמים אנחנו. אך במרה הטובה הזאת צפונה מדה רעה גדולה; חפצים אנחנו, שאחינו האמללים ישארו תמיד מקבלי צדקה מידנו ואיננו משתדלים לעזרם, למען יהי לאל ידם להתפרנס ככבוד. במלה אחת, אנחנו רובים בגלותנו לבנין ישן עתיק יומין, אשר סחוץ עורנו נהדר ומפאיר ומתראה לעיני העובכריב, שעדיין הוא שלם וחזק, בעת שכפנים הוא כבר בלה ונשחת ומלא רכבו. ואם לא נתאמץ בזמן הזה, שכבר בלה כחנו לסכול את הצרות והרדיפות להשתחרר ולשוב לארצנו, צפויים אנחנו לגורל כר העמים, אשר הלכו בגולה בשנות מאות שעברו ונהיה כמותם, שיכחד שמו מעל הארץ.

זוהי המצית רשותיה הרבות, אשר דרש קרל הרבסט לפני היהודים הספרדים והאשכנזים במשך שמונה שנים, ימי עבודתו לציונות. והיודות לעמלו הרב גדל מספר הציונים הספרדים בארץ הזאת, העובדים באמונה, לחוק ולהרחיב את הציונות מנקדתה החמרית. קרל הרבסט נתון בכל לבו להפרוגרס הבולי והוא מהננד גדול להצעת אונגדא. האינגראים דומים בעיניו לסוחרים, אשר כראותם, כי לא ירויחו בעסק אשר שלחו בו, הם יעזבוהו ויהחילו לסחור בסחורה אחרת וזאת מראה לדעה, כי בלב רבים מאחינו אין כל חכה ונמיה לציון. הם סוחרים באיגס כמו בכלווי סחכות. הציוני הנלהב והנאמן הוא לפי רעתו רק זה שישתוקק לארץ אבותינו, אף כי ירע כי עתיד הוא גם שם להיות סוכל מחסור וכפן. הציוני הנאמן יוכר לפי דעתו, שכראותו את דגל ציון יחורו פניו מרוב חדרת קדש המתעוררת בלבבו לזכר ציון.

לעת עתה ישנה בכל קהלה וקהלה מקהלות הספרדים אנודות ציוניות, אשר יוצרה ומיסדה היה קרל הרבסט. רוב חברי האנודות האלה הם הפועלים העניים ומובדי הרוק וסוחרו הכבדים הישנים. העשירים כרובם עוינים את הציונות. ישנם בתוך הציונים עניים כאלה, אשר מרוב ענים ודלותם שלמו את השקל לשעורים, ואף שאין לא ידם, לתת דבר צדקה משכר כספם המועט, שישתכרו ברוב עמל ויגיעת בשר, ככל זאת יביאו שקליהם בלב שלם וכרצון טוב לראשי חברתם, כמו שהביאו אבותינו בשנות קדם הרומיותהם ומועשרותיהם בלב עלו ושמה. הועד הגפילי הציונות יושב בפיליפפול, ומשתדל למלא חובתו ומביט בעין פקוחה על ההלכות הציונות בארץ בולגריא. בשנה האחרונה נתן חק, כי אסור ליסר כקהלה אחת יותר

במול ערילת דם. הפרופיסור בכי"ד המדעים הקיובי ה' סיקארסקי, הגדול בחוקרי הנפש. מכין ספר גדול, להוכיח במול ערילת דם, וכי כימינו אי אפשר כלל לרציחות לשם הדת.

על אדות ההתנכלות נגד השחיטה. כנודע יתנכלו שונאי ישראל באנגליא לאסור את השחיטה, למען הרחיק בזה את גולי היהודים ממזרח מעל גבולם, כמו שעשו בשווייץ ובוסן. על כן יבקשו גם היהודים שם תחלות לצאת ידי הבאים בטענות צער בעלי חיים. לתכלית זאת הציעו ראשי היהודים באנגליא לפני חכמי ישראל, להמציא תחילה להבעית את הבהמות לפני השחיטה באופן שלא תרגיש צער השחיטה, אבל גם לא תמרק בהבעתה. הרופא ד"ר בנדרסקי קבל על עצמו לחקור ולמצוא תחילה כזאת. בחלורפורם שמשתמשים בו להבעת בני אדם חולים לפני נתיח, לא יכול להשתמש, כי היא משחית טעם הבשר ולפעמים הוא חונק את הבהמה. ויחקור וימצא תערובות של ע"ג חלקים חמץ-פחמי וכ"ז חלקים יסוד-חמצני. בשיכניסו את התערובות הזו בתור גז אל נחירי הבהמה, תאבד מיד חושיה. אבל לא יוליד בה שום שנוי. כשיסירו את קנה הגז מנחיריה תשוב לאיתנה וכהרגשתה. אך בעופות אין עוד להשתמש בזה.

העניי ובעל-הבית. בעה"ב: מדוע לפנינו היו העניינים לכושים קרעים ובעלי-הבתים כגדים נאים ושלמים ועכשו הדבר להפך עניינים לכושים כגדים נהרסים ובעה"ב-קרעים? העניי: לפנינו היו העניינים מעטים ושבעה בעיב היו תופשים בכגרי עני אחד, זה משכהו לסעוד אצלו וזה לסעוד אצלו, עד שקרעו את בגדיו, ועתה נהפך הדבר: העניי נתרכו ובעה"ב לא יחזרו עוד אחרי עניינים ושבעה עניינים יתפשו בכגרי בעיב אחד, לבקש ממנו ארוכה. עד שיקרעו את בגדיו.

ארגז מכתבים.

398 ערך: הכתר חצי פלורין. — "השאל": קראנען צייטונג" בוויין מהירו רק כתר אחד נחרש. את המרובר לא ידענו. — אז"א: החמר טוב ולדפוס פה אינו ראוי לא מצד חכני ולא מצד צורתו. — יש"פ בפ': יבא. הזמן קשה לקבוע. — י"ג: זינו לדפוס. — שק"ס: כניל.

מקרב ולב עמוק הנני מברך את ש"ב מר פינחס בירנבנים ומחו' מר משה חנוך קריזר עם הזוג לנשואיהם במז"ט. בצלאל פערלשטיין. החברה הציונית "תפארת בחורים" בקראקא נדבה 12 כתר לחברת "ציון" בקראקא וששה כתרים לקופה הלאומית. מעמט לבי אברך בכרכת מז"ט את ש"ב הרב הה"ג הגביר המפורסם ה"ר יצחק תאומים מפרמיסלא לנשואי בתו עם בן ש"ב הגאבד"ק טרעמבאוולא. יוסף תאומים בראזוואדאוו.

אחדים הוצעה הצעה בסוד המגנות ברוסיא, לאסור על על יהודים מומרים לשמש בצבא בתור אפיצירים. היהודים שמחו כי יעצמו הבוגדים. עתה מודיעים, כי ההצעה נדחתה ומותר למנות מומרים לאפיצירים.

לקפריסין. עתוני רוסיא מודיעים, כי גולים יהודים מסלכי פודול ואלין יוצאים אל האי ספריסין וממשלת אנגליא תומכת בידם להתישב שם.

הנחה ליהודים ברוסיא. הנהגת עניני היהודים בממשלת רוסיא יוצאת מרשות המשטר לרשות המניסטריום לעניני הפנים. היועצים היהודים במועצות הערים ירבו מעתה.

הפרעות בקייסנוב. בשבוע שעבר נשפטו בקייסנוב האחרונים מן הנאשמים בעון רצח וגזל בעת הפרעות בקייסנוב בספס חרס"ג. י"ז מהם נענשו להאסר עד חמשה חדשים, שנים לשני חדשים ועשרים יום, ואחר עשר יצאו נקיים לגמרי. תביעות הכסף לא נתמלאו.

שוד היהודים ברוסיא. בקונסק (פלך ראדום בפוקן) פרצו שודדים אל בית יהודי זקן בלילה ויהרגו אותו ואת אשתו כמיתות משונות. אותו חתכו זיתי וערב ויוציאו מעיו ואת גלגלתו רצצו ואותה שחמו וידקרו את בשרה ככברה, ויבזו את רכושו הדל. — בכפר סמוך לבריסק פרצו שודדים מתחפשים בלילה אל בית יהודי ויאסרו בעבותות אותו ואת כל בני ביתו ויקחו את כל הוננו וילכו. השודדים לא נמצאו. — בעיר ראדום נכנסו ששה טבחים נוצרים אל בית עשיר יהודי ויהרגו אותו ואת אשתו ויבזו רכושו. אך במרם נשאו את השלל נמלטה ילדה קטנה מן הבית, נכרת ההרג ותקרא לשכנים, אז ברחו הרוצחים ויעזבו שללם.

ערילת דם. ביום 20 לירח רצמבר יתברר ברציצא ברוסיא כבית המשפט הגלילי משפט "ערילת דם". תכן המשפט בקצרה הוא מעין זה: בעירה קלינקוביץ הסמוכה לרציצא, ישבו להם החנונים בשוק ויפקו מאפס קונים. נקרה לפניהם נער נוצרי כבן ש"ו. החנונים החלו לקרא בלעג: אדון, סורה אלך, פה סחורה בזול וכדומה (המה ידעו את הנער, כי אין לו צורך בקניה). היה שם פקח אחד ויציע לנער ש"ו אגורות בתנאי, כי יתרצה להמול. הנער נאות בידעו. כי אך משטה הוא הפקח" בן הלז אחז את הנער בידו ויוציא סכין קטן מכיסו כאומר למולו. הנער החל מתפרכס לצאת מידי האוחז בו ויירד בנתיים את ידו בחורו של סכין. כל החנונים שחקו בפה מלא על ההמצאה המחוכמה, להתברר מצת מן השעמום. הלך הנער ויגד לפי תומו המאורע לאביו. האב הלך אל חוקר הדין (אולי היו "חבמים" שלמדוהו לעשות כך) וחוקר הדין עשה מזה משפט ערילת דם. ללמד סנגוריה נקרא העו"ד הנודע גרוזנברג מפט"ב.

גזל את כל כספם הדל ויעזבם לנפשם בערום ובחסר-כל. כבואם לבראדי פתה אותם, לתת לו את כל כספם והוא ינחם בעצות ובכרטיסי-מסע עד אמריקה ויקן להם כרטיסי מסע ב עד קראקא וינהלם עד העיר ההיא. בקראקא נעלם והאנשים נשארו גואשים רבים. מהם, שנשארו עוד מעט כסף בכיסם, חזרו לבראדי.

רישבת הגלות כוננה בברלין ע"פ החלטת האספה בספרד"מ. מנהל הלשכה הוא ד"ר ברנרד כהן, ועד נבחר מאת חברת העזרה ליהודי אשכנזי ומאת הלשכה הכוללת של בני ברית, להשניח על לשכת הגלות. בכל עיר מערי הגבול באישכנז יש סניף ללשכה הראשית, אשר אלו יוכר כל גולה לפנות לבקש עזרה ועצה. בבוא גולה מרוסיא לעיר אשכנזית אשר על הגבול, יפנה אל הסניף אשר שם. פה יפבל כרטיס אל הלשכה הראשית והיא תמסר לו כרטיס על שמו אל הלשכה אשר על חוף הים והיא תשלחהו תחת חסותה בדרך בטוחה וקצרה בהוצאות מעטות אל המקום אשר יבחר וכן בשוב גולה מעבר לים אל ארצו. כן ילך כל גולה לכמה ברכו וכל יפול בידו הסוכנים הרשעים, אשר אין קץ לגנבליהם ולרשעתם. נכון היה שתשתדקנה לשכות "בני ברית" בגליציא, לכונן גם בקראקא סניף ללשכת הגלות אשר בברלין. למען נהל את הגולים מגליציא בדרך טובה ובטוחה כי למה יגרעו גולי גליציא מגולי רוסיא? הלא מספרם אינו מעט לפי הערך מגולי רוסיא. — בהשתדלות הלשכה המרכזית הג"ל נאותה חברת האניות האמבורג אמריקה" להבין כירה כשרה ומאבלים כשרים מיוחדים בשביל הגולים היהודים בכל אניותיה.

"סבר פי דובר שקר. כנודע היה העתון "בסארבך" של הרשע קרושעוואן הגורם הראשון לזכר קייסנוב. בו השתמשו צוררי ישראל, להפיץ בקרב ההמון עלילת-דם וכל מיני דבות על היהודים והסתות לקום עליהם להרגם ולבזו רכושם. פלעהווע מצא בעתון הזה בלי חפץ. להעיר חמת הרוסים על היהודים שנשאו נפשם ויתמכהו בכסף רב. באשר נהרג פלעהווע ויסתם מקור התמיכות נפל קרושעוואן בידו בעלי חוב, שהוציאו מידו את עתוננו בדין ומכרוהו בסומכי וכל זאת נשאר קרושעוואן עורך העתון ויוסף להרסיס בו שטנה על היהודים עד שקרוב היה הדבר שימוס עתה העם שנית עליהם. בסחרם פנו היהודים אל הממשלה לעזרה והיא עצרה עתה את הוצאות העתון ותאסרהו לשלשה חדשים. ושר פלך בסרביא הוציא כרוז וירחיקהו בכך פנות העיר, בו הזהיר את העם משמוע בקול מסיתים רשעים ומנגוע ביהודים לרעה. גם הכהן הגדול בקייסנוב הסיף לעם, לבלתי האמן בינלילות קרושעוואן ולבלתי שמוע בקולו. ברור הוא שכל זמן שישאר המניסטר מירסקי על כנו לא יוכל עוד בעל העתון להרסיס שטנה על היהודים. הפה שאסר הוא הפה שהתיר. לפני ימים

גימנאזיום עברי.

זו יקבצו התלמידים לקח טוץ צוקרא, ס"ק ופוקקיס ציחד נכס כל התלמידים, אשר ילמדו בגימנאזיום אשר להגנוסלה ויחונכו צדתנו ולחוננתנו הקדושה הנשקורה לנו. ובקוף הסנה יקבלו תעודות, אשר יקוו צברכן לכל דבר לתעודות הגנוסיות אשר להגנוסלה. לנחללים כשרים בזול ולהשגחה ונעולה ידאג הרצ רלס ציה"ס. גם פולכית ילמדו סס. תלמידים שחיים צקחיים צשפה אשכנזי ונוכריים להכנס פה לנחלקת-הסכנה (פרוגינאלזיום) ששה חדשים קודם התחלת סנה הלמוד ושם יכולים להתקבל צלי סוס תעודה נוצ"ק.

האדרסה: Rabbiner Dr. M. JUNG, Ung. Brod (Mähren)

מלון אשכנזי-עברי.

מכיל את כל אוצר המלים האשכנזי ותרגום כל מלה בעברית. המלים העבריות לקוחות מכל ספרותנו העתיקה והחדשה. המחבר השתמש בכל החדושים, שהתחדשו בשפתנו בעת האחרונה ומה שחסר עוד השלים ע"פ לשון אשור, סוריה וערב. מהיר כל חוברת חצי הכתר.

נערך ע"י ה"ר מ. מארגעל ויוצא לאור בהוברות ע"י

L. KLEIN, Buchhandlung, Požega (Slavonien).

דיא ציקארע

פאן דער ק. פ. פריוויליגערטען אונד אין פערשידענען אויסשטעלונגען אויסגעצייכענעטען פאבריק

FAST, WITMAYER & SAFIR in Tarnów

איזט, ווי בערופענע פאכמענער אונד העמיקער פיעלפאך אנערקאנט האבען, איהרעם אינהאלטע זאוואהל, ווי אויך איהרער ערצייגונג נעמאס, דען אנדערען פאבריקאמען גלייכווערטיג אונד איזט אין סאציאלער ווי אין דיטועללער בע-ציעהונג אלען אנדערען קאפעע-סוראגאמען פארצויעהען, דא איהרע ערצייגער, ווי אלע ראביי בעשעפטגמען ארבייטער יודען פאן גאליציען זינד. לעגעט דען פרוען אנס הערץ, דעם פאלשען פאראורטיילס — אויסלאנדישע ציקארע פאָרצויעהען — זיך אַבצוגעוועהענען.

!!! אינטערעסאנט !!!

איך נעבע היערמיט דען געעהרטען פ. מ. קינדען ציר קענטנים, דאס איך דיא ביו נון אונטער דער פירמא Spira & Gronner נעפיהרטע כשרה ועלכווארענפאבריק אויפגע-לעזט האבע, אונד פאן נון אין דיא זייט 80 יאהרע בעסט בעקאנטע כשרה ועלכווארענפאבריק וויעדער אונטער מיניגעס אייגענעם נאמען;

Hirsch Gronners Sohn, Krakau, Krakaugasse Nr. 17.

אום אייגעניגס הוועט ווייטער פיהרע — מיט דער פעסטען פֿערויכעדינג דאס איך שטעטס אויפדיג בעמיקט זיין וועדער דאס מיר ביו נון געשענקטע פֿערטויען זאוואהל בעציגליך בעסטער קוואליטעט עט שטרענגסטעס כשרה נעוויסענהאפטעט צו רעכטפֿערטיגען, פֿער-שפרעכע בעסטע אונד ראשעטטע בערעניגונג אונד איהרע געשעצטע אויפטרעגע העפל, ערביטענד צייכעט מיט פֿארציגליכסטער האַכסטונג

Hirsch Gronners Sohn
Bernard Gronner Krakau, Krakaugasse Nr. 17.

ג. ב. ביטטע נור גענוי צו אדרעסירען.

אינע הערצענסזאכע!

פֿע־לאנגט אין אללען מראפיקען נור

ה. ל. שפיטץ

ציגארעטטענהילזען איים קראקא... איינע גראסע אנצאהל יודישע ארבייטער פֿינדען דא איהר בראט, וואביי די קווא-לימאט, זאוי רי אויספֿיהרונג קיינעם-וועגס אנדערען נאכשטעהען. זוכט דאך ניכט בלאס דעס פֿאראורטיילס וועגען יוסט פֿרעמדע ארעך אויסלאַנדישע פֿאבריקא, ווען זיא אייך ביי דער דערזע רבען קוואלימאט טייערער קאסטען.

עפירעפסי

לחלי-הנפילה ר"ל, לשבץ (קראמפף) ולסחלות עצבים אחרות יודשו ספר מיוחד לזה ויקבלוהו בחנם פראנקא ע"י

Privil. Schwanen-Apotheke Frankfurt a. M.

רעסטוראציה הגונה

בקראקא

אתכבד בזה להודיע בשער בת רבים כי הרעסטוראציה בהאמעל מיליצער דיעטעלסאסע 35

תתנהל מעתה על ירי ותחת השגחתו ותחשב לפיליאלע להרעסטוראציה שלי בקארלסבאד הנודעת סאו לשם ולתפארת, ולכן אחלה בזה פני הנוסעים ררך פה וגם אנשי עירנו הנכבדים לסור אלי, ובטח ימצאו בעזתי אצלי עונג ונחת בכל הענינים, הן בסאכלים טובים ונעימים וגם סמשרתי עושי רצוני השוקרים וזרונים במלאכתם למלאות חפץ כל איש ואיש יפיקו רצון עצהו"ט. רפאל משה כהנא שפירא.

Saul Rafael Landau

Juvelier

KRAKAU Stradom 13.

עמפיעהלט זיין רייכהאלטיגעס לאגער פאן עכטען שוויצער גאלד אונד זילבער אוהרען, גאלד קעסטען, גאלד אונד זילבער עט יובעלען וואארען. צו דען כיללינגסטען פרייזען. רעעלסטע בעדיענונג.

כשר נייעסטע כשר קראקויער זעלכוואארען-פאבריק מיט דאמפפעטרייעב Gartenberg & Gebr. Gronner KRAKAU, Krakauergasse Nr. 33. ערצינגט דיא שענסטע סאלאמי, ווערא-נעזער, כרוסט, שינקען, רויך עט קרענ-וויסטעל א. ז. וו. עמפיעהלט צו כיללינגסטען פרייזען. אויח פערלאנגען ווירד פרייזקוראנטע עט הכשר איינגעשיקט.

Wyd.: Naffali Hof. S. M. Lazer. Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer. Drukiem S. L. Deutschera w Podgórze.

SINA PELZ, KRAKAU

Gegründet 1873.

**

Oesterreich.

איך ליעפערע ציאניסטען-אוהרען אנקער רעמאנשוואר, נענויא רעגולירט, מיט מנ-דוד אבצייכען א 3.25 פל; ציאניסטען-קעסטע מיט בילד הערצלס פיינסטע אויספֿיהרונג א 60 קר.; ציאניסטען קראוואט-נאדערן פיינסטע ארבייט א 15 קר.; גראסעס פאבריקס-לאגער פאן איהרען, גאלד, זילבער עט כינא-זילבער, מוזיק-ווארען אונד אנרערע בעדארפס-ארטיקעל מיט שטוי-נענד בילליגען פרייזען. עקספארט נאך איבעראלל. אויף פערלאנגען שיקע איך איללוסטרירטע פרייז-קוראנטע מיט צירקא 2000 איללוסטראציען חנם אין כסף.

ביטטע צו לעזען.

איך בעעהרע מיך היעמיט אנצוצייגען, דאס איך מיינע ביזהער אונטער דער פירמא Spira & Gronner געפיהרטע כשרה זעלכוואארענפאבריק צו פאלגע אויפלאזונג דיעזער פירמא פאן היימע אין נור אונטער מיינער פירמא

A. S. SPIRA,

כשר DAMPF-SELCHWAAREN-FABRIK KRAKAU, Krakauergasse 6,

ווייטער פיהרע. — אינדעם איך אללען מיינען וו. לקוירען דיא בעסטע בעדיענונג צו אללעראייסערסטען פרייזען צוויכערע, ערווכע איך מיינע אדרעסטע גענויא צו שרייבען אינד צייכנע האכאכטונספאלל

אשר שמואל הכהן שפירא.

קאנצערט-גראמאפאן אונד פאנאגראף

רעזיגע אויסוואהל פאן יודישען אונד העבראישען פלאטטען אונד וואלצען נור אין אונטערצייכעטעס ספעציעלע צו בעציעהען. עכטער קאנצערט-גראמא-סאפאן, מיט 5 פלאטטען גראמאט, נור 40 פל פארצינגליכער פאנאגראף, מיט 5 וואלצען גראמאט, נור 8 90 פל. פרייזקוראנטע גראמאט אונד פראנקא. ערסטעס ספעציעלע פאן עכטען גראמאט-פאנען אונד פאנאגראפען ען גראם עט ען דעמאל.

Josef Wechsler, Krakau und Warschau. (in Krakau: Grodgasse 71).

ניי איינערביכטעטע קראסויער

כשרה דאמפפזעלכוואארען-פאבריק

מיט דער בעסטען מאדערנסטען מאשינט, ערצינגט שענע, פרימא סאלאמי וועראנעזער, כרוסט, שינקען, קרענוויסטעל א. ז. וו. פערזעהען מיט הלשר של הרב הגאון דפה שליש"א. עמפיעהלט צו כיללינגסטען פרייזען. אויח פערלאנגען ווירד פרייזקוראנטע עט הכשר איינגעשיקט.

מנחם מענדל גראזער.

Emanuel Glaser, Dampfselchwarenfabrik KRAKAU, Bozego-Ciala 8.

אים פערלאנגע דעם הירש שלאג, בוכהאנדלער אין לעמבערג, זינד ערשיענען:

- 1. אוצר לשון עברית (אוצר השרשים). העברעאיש-דייטשעס ווערטערבוך פאן משה שולביים. פרייז 5 קראנען.
2. אוצר לשון ארמית, כאלדעאיש-דייטשעס ווערטערבוך פאן דעמועלבען. פרייז 2 קראנען.
3. אוצר המלים הכללי, כולל שרשי הלשון בעברית החדשה (בתלמוד ובמחברים) עם ערך המלות הזרות. ניי העברעאיש-דייטשעס ווערטערבוך פאן דעמועלבען. פרייז 4 קראנען.
4. Deutsch-Hebraisches Wörterbuch, mit Inbegriff des Neuhebrätschen; zweite, vielfach vermehrte Auflage von demselben Preis 6 Kronen.
5. אוצר השמות, כולל כל שמות העצם הפרטים לאנשים ולמקומות הנמצאים בספרות העברית וביאורים ע"פ החקירות החדשות. פרייז 2 קראנען.
פרייז אללער גענאנטען ווערקע צוזאמען 16 קראנען.

ערשטע לעמבערגער כשר דאמפף זעלכוואארען פאבריק פאסט עט קאמפ.

לעמבערג, גאזאוואנסטע נומער 10. קארל-לודוויגשטר. 41. הויפטפיריאלען אין לעמבערג באימוף 18 באושינצא 20

איינציג ראשטעהענדע כשרה זעלכווארען פאבריק, וועלכע אונטער אויפזיכט אונד מיט הכשר מהרב הגאון הגדול רשכבהיג מוהריד יצחק שמעלקעס האביר מקיק לבוב שטעהט. ערצינגט דיא שענסטע סאלאמי עט פערשייע דענע זעלכוואארען צו כיליגען פרייזען.

ביתו פתוח לרוחה.

אודיע בזה לכל באי שערי עירנו, כי כבר תקעתי אהלי עם הרעסטוראציע והאטעל חדש לפי רוח העת בבית

דיעטעלסאסע 63.

אם אמרתו אספרה כמו המעלות הנמצאות בעסקי החדש הנליון קצר מלהשתרע, לכן אבקש מאת האורחים הנכבדים, סורו נא אל בית עבדכם, ולינו פה הלילה, ואז אקוה, כי תפיקו רצון בכל אשר תשאל נפשכם, ותמיד הספרו תהלת ההאטעל החדש, והנני מוכן לקבל אתכם בספ"י ולשרתכם באהבה.

מאיר הכהן ראפאפארט פה קראקא.

נאך דעם בראנד אין דער שווייץ

פערקויפע איך איינע עכטע זילבער-אוהר אום 4 50 עבענזא איינע לאנגע זילבער-קעסטע אום 1.25 א. פ. נאבנאהמי, זאלאנגע פאר-דאטה רייכמ.

Josef Feil, Krakau, Grodgasse 60 Uhrmacher & Juvelier

אויף פערלאנגען זענדע פרייזקוראנטע גראמאט 8 פראקא.

פערלאג 'ציון'.

דורך דעם פערלאג קען מען בעציעהען: בילדער פון דר. הערצל, יודישע אייניקסטארטען אין 200 מוסטער. ביכער אין אלע לשונות ציוניסטישע שפילקעס, קנעפע אין בראשען. שפילקעס מיט דר. הערצל'ס בילד. הערצל'ס ווערקע.

פאלקסביבליאטעק!! נומר 1 שוין ערשיענען:

דר. בנימין זאב הערצל ז"ל זיין לעבען און זיינע מעשים פאר דעם יודישען פאלק, פון אליהו בן כרכאל. פרייז 30 העלער.

נומר 2 יודישע מאטיווען געדיכטע פון אברהם רייזען. פרייז 50 העלער.

פעראינע און סוחרים ערהאלטען ראזאג. Verlag Zion (Samuel Inslicht) Wien II/3 Untere Augartenstr. 9.